

מסכת גיטין

פרק א

נאמר בתורה לגבי אדם הבא לגרש את אשתו (דברים כד א) 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָה מִבֵּיתוֹ', ודרשו חכמים מלשון 'וְכָתַב לָהּ', שצריך הגט להיכתב לשם אשה מסוימת זו. פרק ראשון ממסכת זו עוסק בגט הנשלח לאשה ממקום רחוק, מה צריך השליח להעיד בשעה שמביא את הגט.

משנה א: **הַמְּבִיא גֵט מִמְּדִינַת הַיָּם צָרִיךְ שֵׁיאָמַר בְּפָנָי נִכְתַּב וּבְפָנָי נִחְתָּם רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אִף הַמְּבִיא מִן הַרְקָם וּמִן הַחֲגָר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֶפְלוּ מִכֶּפֶר לודים לָלוּד, וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים, אֵינוֹ צָרִיךְ שֵׁיאָמַר בְּפָנָי נִכְתַּב וּבְפָנָי נִחְתָּם אֶלָּא הַמְּבִיא מִמְּדִינַת הַיָּם, וְהַמּוֹלִיךְ וְהַמְּבִיא מִמְּדִינָה לְמְדִינָה בְּמְדִינַת הַיָּם, צָרִיךְ שֵׁיאָמַר בְּפָנָי נִכְתַּב וּבְפָנָי נִחְתָּם, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אֶפְלוּ מִהַגְמוּנִיָּא לְהַגְמוּנִיָּא:**

שליח של הבעל **הַמְּבִיא גֵט** לאשה **מִמְּדִינַת הַיָּם** - מחוץ לארץ ישראל, כדי שתתגרש על ידי קבלתו ממנו, **צָרִיךְ שֵׁיאָמַר** קודם שמוסרו לה, **בְּפָנָי נִכְתַּב וּבְפָנָי נִחְתָּם** הגט, ונעשה הדבר בכשרות לשם אשה זו. וטעם הדין מבואר בגמרא, משום שחששו שלאחר זמן יבא הבעל ויערער על כשרות הגט, וכיון שנכתב הגט בחוץ לארץ קשה להביא עדים שיעידו על כשרותו, ולכן אמרו שהשליח עצמו יעיד על כך, והאמינוהו חכמים כשני עדים לענין זה.

[ובגמרא הובא טעם נוסף, השייך רק בגט הבא מחוץ לארץ, לפי שאנשי חוץ לארץ אינם בני תורה, ואינם יודעים שצריך לכתוב גט לשם אשה זו, וחששו חכמים שלא נכתב הגט לשמה והוא פסול, ולכן הצריכו את השליח להעיד כן בשעת הגירושין].

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל מוסיף **ואומר**, **אִף שְׁלִיחַ הַמְּבִיא גֵט מִן הַרְקָם וּמִן הַחֲגָר**, שהם עיירות הסמוכות לארץ ישראל, צריך השליח להעיד כן, אבל אם הביא גט מעיר המובלעת בתוך ארץ ישראל, אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** מוסיף יותר מכך **ואומר**, **אֶפְלוּ** אם הביא השליח גט **מִכֶּפֶר לודים לָלוּד**, שכפר זה מוקף משלשת צדדיו בערי ארץ ישראל, והוא מובלע בתחומה, אלא שלוד היא בארץ ישראל וכפר לודים בחוץ לארץ, מכל מקום הצריכוהו חכמים לומר

כן. **וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים**, **אֵינוֹ צָרִיךְ שֵׁיאָמַר בְּפָנָי נִכְתַּב וּבְפָנָי נִחְתָּם אֶלָּא הַמְּבִיא מִמְּדִינַת הַיָּם**, שהיא רחוקה מארץ ישראל, ומוסיפים חכמים, **וְאִף הַמּוֹלִיךְ** מארץ ישראל לחוץ לארץ גם הוא צריך לומר כן, כיון שאף בזה שייך החשש שיערער הבעל לאחר זמן, ולא ימצאו עדים היכולים להעיד על כשרות הגט [ואף לפי הדעה שאמירת בפני נכתב ובפני נחתם היא מחמת שאין בני חוץ לארץ בקיאים בהלכות, תיקנו כן גם בגט הנשלח מארץ ישראל, מחשש שיבואו לטעות ביניהם, ולכן הצריכו אף בזה].

וְהַמְּבִיא גֵט מִמְּדִינָה אַחַת לְמְדִינָה אַחֶרֶת, ושתייהן **בְּמְדִינַת הַיָּם**, **צָרִיךְ שֵׁיאָמַר בְּפָנָי נִכְתַּב וּבְפָנָי נִחְתָּם**, שהרי אף בזה שייכים שני הטעמים שהובאו לעיל, שאינם בקיאים בהלכה, ושאינן עדים מצויים להעיד על כשרותו. **רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר**, **אֶפְלוּ** המביא גט באותה עיר שבארץ ישראל, **מִהַגְמוּנִיָּא לְהַגְמוּנִיָּא** - מחלק העיר שבשליטת הגמון אחד, לחלק העיר שבשליטת הגמון אחר, והם מקפידים זה על זה, שלא יעברו תושבי הגמוניא זו למקום ההגמוניא האחרת, גם כן צריך השליח לומר בפני נכתב ובפני נחתם, כיון שאין עדים מצויים לקיים את הגט, מאחר והם מקפידים זה על זה.

משנה ב: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְרַקֵּם לְמִזְרַח וְרַקֵּם לְמִזְרַח, מְאֻשְׁקָלוֹן לְדָרוֹם וְאֻשְׁקָלוֹן פְּדָרוֹם, מַעְכּוֹ לְצָפוֹן, וְעַכּוֹ לְצָפוֹן. רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר, עַכּוֹ פְּאָרְץ יִשְׂרָאֵל לְגִטִּין.**

כפי שהתבאר במשנה הקודמת, תיקנו חכמים ששליח המביא גט מחוץ לארץ לאשה הנמצאת בארץ ישראל, צריך להעיד ולומר 'בפני נכתב ובפני נחתם', משנתנו מפרטת עתה מי הן הערים הנמצאות בגבולות ארץ ישראל, שהמביא גט מהן והלאה צריך לומר כן.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, **מְהַעִיר רַקֵּם לְצַד מִזְרַח** זהו חוץ לארץ, **וְרַקֵּם** עצמה **דִּינַה פְּמִזְרַח**, כלומר, מחוץ לארץ היא. **מְאֻשְׁקָלוֹן לְדָרוֹם** זהו חוץ לארץ, **וְאֻשְׁקָלוֹן פְּדָרוֹם**, כלומר, נידונת כחוץ לארץ [ואף שאשקלון היא מערי ארץ ישראל, כמפורש בבבלי, כיון שהיא רחוקה מעיקר הישוב של ארץ ישראל, ואינם בני תורה, הצריכו חכמים

להעיד על כל גט הבא משם. **מַעֲכֹ לְצַפּוֹן, וְעַכּוֹ עֲצֻמָּה** נידונית **כְּצַפּוֹן** [אף כאן יש שמבארים כפי שהתבאר לעיל, שהיתה רחוקה מעיקר ישוב ארץ ישראל, ויש המבארים שחציה היה בחוף לארץ וחציה בארץ ישראל. [ולא פירט התנא עיר הנמצאת במערב, לפי שהים הוא גבולה המערבי של ארץ ישראל].

רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, עַכּוֹ נִידוּנָת פְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעֵנִין גָּטִין.

משנה ג: הַמְּבִיא גֵט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ צָרִיךְ שְׂיֹאמֵר בְּפָנָי נִכְתָּב וּבְפָנָי נִחְתָּם, אִם יֵשׁ עָלָיו עוֹרָרִים, יִתְקַיֵּם בְּחוֹתְמָיו הַמְּבִיא גֵט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְאֵינוֹ יָכוֹל לֹמַר בְּפָנָי נִכְתָּב וּבְפָנָי נִחְתָּם, אִם יֵשׁ עָלָיו עֲדִים, יִתְקַיֵּם בְּחוֹתְמָיו. הַמְּבִיא גֵט מִמְּקוֹם לְמִקּוֹם בְּתוֹךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ צָרִיךְ שְׂיֹאמֵר בְּפָנָי נִכְתָּב וּבְפָנָי נִחְתָּם, שֶׁהֵרִי לֹא שִׁיךְ בֹּזֵה חֲשֵׁשׁ שִׁיעָרֵעַר הַבַּעַל, כִּיּוֹן שֶׁעַדִּי הִגַּט נִמְצָאִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וִיכוֹלִים לְהַעֲדִי עַל כִּשְׁרוֹתוֹ בְּשַׁעַת הַצּוּרֶךְ.

וְאִם יֵשׁ עָלָיו עוֹרָרִים, הָאוֹמְרִים שֶׁהוּא מְזוּיָף, יִתְקַיֵּם בְּחוֹתְמָיו - יְבוֹאוּ הָעֲדִים שֶׁחֲתָמוּ עָלָיו, וְיַעֲדוּ עַל כִּשְׁרוֹתוֹ. הַמְּבִיא גֵט מִמְּדִינַת הַיָּם, וְאֵינוֹ יָכוֹל לֹמַר בְּפָנָי נִכְתָּב וּבְפָנָי נִחְתָּם, כְּגוֹן שֶׁנַּעֲשֶׂה אֵילִם קוֹדֵם שֶׁהִסְפִּיק לְהַעֲדִי עַל כַּךְ, אִם יֵשׁ עָלָיו עֲדִים, שִׁיּוֹדְעִים שֶׁנִּכְתָּב וְנִחְתָּם כַּדִּין, יִתְקַיֵּם בְּחוֹתְמָיו - תִּתְקַיֵּם כִּשְׁרוֹתוֹ עַל יְדֵי עֲדוֹתָם עַל הַחֲתִימוֹת שֶׁבּוּ [וְאִם שֶׁהִתְבָּאָר לְעֵיל שְׁבִנִי חוֹץ לְאֶרֶץ אֵינָם בְּקִיָּאִים בְּהַלְכָּה זֶה שִׁישׁ לְכַתּוּב אֶת הַגֵּט לְשֵׁם הָאִשָּׁה, וְאִם כֵּן מֵה תוֹעִיל הַעֲדוֹת עַל חֲתִימוֹת הָעֲדִים, מִבּוֹאָר בְּגִמְרָא שֶׁמִּשְׁנָה זֶה נִשְׁנָתָה לְאַחַר שְׁבִנִי חוֹץ לְאֶרֶץ קִיבְלוּ הַלְכָּה זֶה, וּמִכֹּל מְקוֹם לֹא בִיטְלוּ חֲכָמִים אֶת תְּקִנְתָּם מִחֲשֵׁשׁ שִׁיחֲזוֹר הַדָּבָר לְקַלְקוּלוֹ, אֲדָךְ בְּאוֹפֵן כֹּזֵה שֶׁהִשְׁלִיחַ נַעֲשֶׂה עֵתָה אִלֵּם וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲדִי, שֶׁזֶהוּ דָבָר שֶׁאֵינוֹ מְצוּי, לֹא גִזְרוּ, וְהַכְּשִׁירוּ אֶת הַגֵּט בַּעֲדוֹת הָעֲדִים עַל הַחֲתִימוֹת שֶׁבּוּ].

משנה ד: אֶחָד גָּטִי נָשִׁים וְאֶחָד שְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים, שְׁוֹי לְמוֹלִיךְ וְלַמְּבִיא וְזֶה אֶחָד מִן הַדְּרָכִים שֶׁשְׁוֹי גָּטִי נָשִׁים לְשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים:

בְּמִשְׁנֵי הַבָּאוֹת יְבוֹאָר שְׁלִבֵי דִינִים שׁוֹנִים דִּימוּ חֲכָמִים גֵּט אִשָּׁה לְשִׁטְר שְׁחָרוּר שֶׁל עֶבֶד כְּנַעֲנִי:

אֶחָד [בֵּין] גָּטִי נָשִׁים וְאֶחָד [בֵּין] שְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים כְּנַעֲנִים, שְׁוֹי לְמוֹלִיךְ וְלַמְּבִיא - דִּינָם שׁוֹוֶה לְעֵנִין הוֹלְכָה וְהַבָּאָה שֶׁל הַגֵּט מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לְאֶרֶץ אוֹ מִחוּץ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁצָּרִיךְ הַשְּׁלִיחַ לֹמַר בְּפָנָי נִכְתָּב וּבְפָנָי נִחְתָּם, כִּיּוֹן שֶׁאִף גֵּט שְׁחָרוּר שֶׁל עֶבֶד צָרִיךְ לְהִכְתֵּב לְשֵׁם אוֹתוֹ

עֶבֶד, וְהַלְכָּה זֶה הִיא אֶחָד מִן הַדְּרָכִים שֶׁשְׁוֹי בְּהֵם גָּטִי נָשִׁים לְשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים.

משנה ה: כָּל גֵּט שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עַד כּוֹתֵי, פְּסוּל, חוּץ מִגָּטֵי נָשִׁים וְשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים. מַעֲשֶׂה שֶׁהִבִּיאוּ לְפָנָי רֶבֶן גַּמְלָאֵל לְכַפֵּר עוֹתְנָאֵי גֵט אִשָּׁה וְהָיוּ עֲדָיו עַדֵי כּוֹתֵים, וְהַכְּשִׁיר. כָּל הַשְּׁטָרוֹת הָעוֹלָם בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל גוֹיִם, אִף עַל פִּי שְׁחוֹתְמֵיהֶם גוֹיִם, כְּשָׂרִים, חוּץ מִגָּטֵי נָשִׁים וְשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, אִף אֵלוֹ כְּשָׂרִין, לֹא הִזְכְּרוּ אֶלָּא בְּזִמְן שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּהֲדִיּוֹט:

כְּפִי שֶׁהִתְבָּאָר בְּמִשְׁנָה לְעֵיל, יֵשׁ דִּינִים מְסוּיָמִים שֶׁנִּהְיָגִים גַּם בְּגִיטֵי נָשִׁים וְגַם בְּשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים, וּמִשְׁנָתָנוּ מִמְּשִׁיכָה וּמִבִּיָּאָה דִּינִים נוֹסְפִים בְּעֵנִין זֶה:

יֵשׁ לְהַקְדִּים שֶׁהַכּוֹתֵים הֵם גּוֹיִים שֶׁהוּבָאוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּסוּף זִמְן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן [לְאַחַר גְּלוּת עֶשְׂרֵת הַשְּׁבַטִים], וְהַתְּגַיְרוּ מֵאִימַת הָאֲרִיּוֹת שֶׁהָיוּ הוֹרִיגִים בְּהֵם, וְנִחְלְקוּ חֲכָמִים בְּדִינָם, אִם גָּרִי אִמַּת הֵם אוֹ לֹא.

כָּל גֵּט - שִׁטְר מִמוֹן [שֶׁכֹּל שִׁטְר מִכּוֹנָה 'גֵּט'] שֶׁיֵּשׁ עָלָיו חֲתִימַת עַד כּוֹתֵי, פְּסוּל, וְאִף שֶׁגָּרִי אִמַּת הֵם, חֲשׂוּדִים הֵם לְשַׁקֵּר, חוּץ מִגָּטֵי נָשִׁים וְשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים, הַכְּשָׂרִים בַּעַד אֶחָד כּוֹתֵי וְעַד אֶחָד יִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן שֶׁעֲדִים הַחֲתוּמִים עַל גֵּט אִשָּׁה אוֹ גֵּט שְׁחָרוּר שֶׁל עֶבֶד חַיִּיבִים לְחַתּוֹם זֶה בְּפָנָי זֶה, וְכִיּוֹן שֶׁחֲתָם הַיִּשְׂרָאֵלִי בִּיחַד עִם הַכּוֹתֵי הָרִי זֶה רִאִיָּה שֶׁהוּא מְכִירוֹ שֶׁהוּא כֶּשֶׁר.

מִבִּיָּאָה הַגִּמְרָא אֶת דַּעַת הַחוּלֶק וְסוּבֵר שֶׁאִף אִם חֲתָמוּ עָלָיו שְׁנֵי עֲדִים כּוֹתִים

כֶּשֶׁר, מַעֲשֶׂה הָיָה שֶׁהִבִּיאוּ לְפָנָי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל לְכַפֵּר עוֹתְנָאֵי גֵט אִשָּׁה, וְהָיוּ שְׁנֵי עֲדָיו עַדֵי כּוֹתֵים, וְהַכְּשִׁיר. [אִמְנָם כֶּבֶר גִּזְרוּ חֲכָמִים עַל הַכּוֹתֵים שֶׁהָיוּ כְּגוֹיִים לְכָל דְּבָרֵיהֶם, וְלָכֵן לְדַבְּרֵי הַכֹּל אִפִּילוֹ עַד אֶחָד כּוֹתֵי, פּוֹסֵל אֶת הַגֵּט].

כָּל הַשְּׁטָרוֹת שֶׁל מִמוֹן הָעוֹלָם [-שֶׁנַּעֲשׂוּ] בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל גוֹיִם, אִף עַל פִּי שְׁחוֹתְמֵיהֶם - הָעֲדִים הַחֲתוּמִים

בְּהֵם גוֹיִם, כְּשָׂרִים, וּבִתְנָאֵי שֶׁאֵנוּ מְכִירִים אֶת אוֹתָם שׁוֹפְטִים וְאֶת אוֹתָם עֲדִים שֶׁאֵינָם מְקַבְּלִים

שׁוֹחַד, חוּץ מִגָּטֵי נָשִׁים וְשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים, שֶׁבְּהֵם אֵין דִּי בְּנִאֲמֻנוֹת, אֲלֵא יֵשׁ צוּרֶךְ בַּעֲדִים כְּשָׂרִים [וְהוּא הַדִּין בְּשִׁטְרוֹת

מִמוֹן הַדּוּמִים לְגִיטֵי נָשִׁים, כְּגוֹן שִׁטְר הוֹדָאָה, שֶׁהִשְׁטַר עֲצָמוֹ יוֹצֵר אֶת הַקִּנְיָן, וְאֵינוֹ רַק שִׁטְר רִאִיָּה עַל קִנְיָן

שֶׁאֵינָם]. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, אִף אֵלוֹ - גִּיטֵי נָשִׁים וְשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים כְּשָׂרִין, כֶּשֶׁנַּעֲשׂוּ בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל

גויים, לאהזכרו שטרות אלו להיפסל, אלא בזמן שנעשו בהדיוט - על ידי סתם גויים, אבל כאשר נעשו על ידי בתי המשפט של הגויים, כשרים הם.

משנה ו: האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי, אם רצה לחזור בשניהן, יחזור, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בגטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים, לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו. שאם ירצה שלא לזון את עבדו, רשאי. ושלא לזון את אשתו, אינו רשאי. אמר להם, והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו. אמרו לו, מפני שהוא קנינו. האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת. לא יתנו לאחר מיתה. תנו מנה לאיש פלוני ומת, יתנו לאחר מיתה:

משנתנו ממשיכה בביאור הדינים השונים בגיטי נשים ושחרורי עבדים:

האומר לשלוחו תן גט זה לאשתי, וכן האומר לשלוחו תן שטר שחרור זה לעבדי הכנעני, אם לאחר שנטל השליח את השטר וקודם שנתנו לאשה או לעבד רצה המשלח לחזור בו בשניהן, יחזור, ואין האשה מגורשת ואין העבד משוחרר, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בגטי נשים יכול הוא לחזור בו, אבל לא בשחרורי עבדים, וטעם החילוק, לפי שזכין לאדם שלא בפניו, וממילא השליח זוכה עבור העבד את שטר שחרורו, ומיד כשנתן האדון את השטר לשליח, זוכה הוא את השטר עבור העבד, ויצא לחירות, ואין חבין לו אלא בפניו, וממילא אין השליח יכול לקבל את הגט עבור האשה, שחוב הוא לה, ורק כשיגיע הגט לידה תתגרש, ואם התחרט הבעל קודם לכן, אינה מגורשת. ומבארים חכמים מדוע גט הוא חובה ושטר שחרור הוא זכות,

לפי שאם ירצה האדון שלא לזון את עבדו, רשאי, ועדיין יהיה העבד חייב לעובדו, נמצא שאין לו כל זכות בכך שנשאר עבד, שאפילו מזונות אין האדון חייב לתת לו, ואם ירצה הבעל שלא לזון את אשתו, אינו רשאי, הרי שזכות היא לה להשאר אשתו.

אמר להם רבי מאיר, והרי אף לעבד יש הפסד בכך שהוא יוצא לחירות, אם הוא עבד כהן הרשאי לאכול בתרומה, ובשטר שחרור זה הוא פוסל את עבדו מן התרומה, שמעתה ייאסר עליו לאכול תרומה, כשם שהוא פוסל את אשתו מלאכול תרומה לאחר גירושה, נמצא שאף לגבי העבד יש כאן חוב. אמרו לו חכמים, הרי מה שאוכל העבד בתרומה, אין זה משום שאינו בן חורין, אלא מפני שהוא קנינו של כהן, ויכול הוא למוכרו לישראל, וישאר עדיין עבד ולא יוכל לאכול בתרומה, ואם כן אין זו זכות עבורו להשאר עבד.

דין נוסף: **האומר 'תנו גט זה לאשתי',** וכן האומר תנו 'שטר שחרור זה לעבדי', ומת, לא יתנו לאחר מיתה, שהרי עתה אין היא אשתו ואין זה עבדו, אלא אשתו נחשבת אלמנה [ואם מת בלא בנים זקוקה ליבוס או חליצה], ועבדו שייך ליורשיו, ואינו משוחרר.

אך אם אמר האדם **תנו מנה לאיש פלוני, ומת קודם שנתנו, יתנו לאחר מיתה,** כיון שתקנו חכמים שדברי שכיב מרע [-חולה הנוטה למות] ככתובים וכמסורים, מחשש שאם ידע שלא יקיימו את דבריו תיטרף דעתו בחוליו.

פרק א, משנה א: שליח המביא גט לאשה ממדינת הים לארץ ישראל, צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, מחשש שלא כתבוהו לשמה, ומחשש שלאחר זמן לא ימצאו עדים שיקיימו את החתימות. לדעת רבן גמליאל אף אם מביא מעיירות הסמוכות לארץ ישראל צריך לומר כן, ולרבי אליעזר אף אם הביא את הגט מעיירות המובלעות בתחום ארץ ישראל, צריך לומר כן. לדעת חכמים יש צורך באמירת בפני נכתב ובפני נחתם בין אם מביא השליח גט ממדינת הים לארץ ישראל, ובין אם מוליך מארץ ישראל למדינת הים.

אף המוליך גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ולרבן שמעון בן גמליאל אף המוליך מהגמוניא להגמוניא שבאותה עיר בארץ ישראל צריך לומר כן, אם ההגמוניא מקפידים שתושביהם לא יעברו ממקום למקום.

משנה ב: גבולות הארץ לענין אמירת בפני נכתב ובפני נחתם, הם רקם במזרח, אשקלון בדרום, וערים אלו נחשבות כחוץ לארץ. בצפון הגבול הוא בעכו, ועכו עצמה לרבי יהודה היא כחוץ לארץ, ולרבי מאיר כארץ ישראל.

משנה ג: המביא גט בתוך ארץ ישראל ממקום למקום, אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ואם יש ערעור על כשרות הגט, יש לקיים את חתימות העדים. המביא גט מחוץ לארץ ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם, כגון שנעשה אילם, יש לקיים את החתימות שבו על ידי עדים המכירים אותם.

משנה ד: דין זה, שהמביא גט מחוץ לארץ צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, נאמר אף לגבי המביא שטר שחרור לעבד כנעני.

משנה ה: שטר ממון שחתום עליו עד כותי ועד ישראל, פסול, וכל שכן אם שניהם כותיים. אבל גט אשה או שטר שחרור של עבד, כשר בעד אחד כותי [כיון ששני העדים חותמים יחד, ובודאי הישראל מכירו ויודע שהוא כשר]. ולדעת רבן גמליאל, אף אם חתמו על הגט שני עדים כותיים, כשר.

שטרות ממון הנעשים בערכאות של גויים, אף שהעדים החתומים בהם גויים, כשרים, ובתנאי שידוע שהשופטים והעדים הללו אינם נוטלים שוחד. אבל גיטי נשים ושחרורי עבדים פסולים באופן כזה, אלא יש צורך בעדות ישראלים כשרים, ורבי שמעון מכשיר אף אותם, ופוסל רק בזמן שנעשו על ידי סתם גויים, שאינם ערכאות.

משנה ו: השולח גט לאשתו על ידי שליח, יכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע הגט ליד האשה, כיון שהגירושין 'חובי' הם לה, ואין השליח יכול לקנות עבורה את הגט, שלא מדעתה. השולח שטר שחרור לעבדו, לדעת רבי מאיר השחרור חוב הוא לו, ויכול האדון לחזור בו קודם שניתן השטר לעבד. ולדעת חכמים זכות היא לעבד להשתחרר, ועם נתינת הגט לשליח זוכה בו השליח לעבד, ומשתחרר מיד.

המצווה לתת גט לאשתו או שטר שחרור לעבדו, ומת, לא יתנו לאחר מיתה. אך אם ציוה לתת מנה מנכסיו לפלוני, ומת, יתנו לאחר מיתתו, ותקנת חכמים היא שיהיו דבריו ככתובים ומסורים.

פרק ב

משנה א: המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם, בפני נחתם אבל לא בפני נכתב, בפני נכתב פלו ובפני נחתם חציו, בפני נכתב חציו ובפני נחתם פלו, פסול. אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם, פסול. שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם, פסול. ורבי יהודה מכשיר. אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם פשר:

משנתנו ממשיכה לעסוק בדין שהתבאר בתחילת המסכת, שהמביא גט אשה מארץ ישראל לחוץ לארץ, או מחוץ לארץ לארץ ישראל, צריך להעיד ולומר בפני נכתב ובפני נחתם. ולהבנת המשנה יש להקדים את שתי הדעות [שהובאו בגמרא] בביאור טעם אמירת 'בפני נכתב' ו'בפני נחתם', יש אומרים שהצורך באמירת 'בפני נכתב' הוא כדי שנדע שנכתב הגט לשם האשה הזו, ואמירת 'בפני נחתם' נצרכת כיון שלדעה זו אף החתימה צריכה להיות לשמה.

ויש אומרים שהצורך באמירת 'בפני נחתם' הוא כדי שיתקיימו חתימות העדים ולא יוכל הבעל לערער על כך, והצורך באמירת 'בפני נכתב' הוא רק כדי להבדיל בין קיום גט לבין קיום שאר שטרות, שלא יטעו בני אדם לחשוב שאף בשטרות ממון ניתן לקיים את חתימות העדים על ידי עד אחד.

המביא גט ממדינת הים, ואמר 'בפני נכתב' אבל לא אמר 'בפני נחתם', או

שאמר 'בפני נחתם' אבל לא אמר 'בפני נכתב', או שאמר 'בפני נכתב פלו, ובפני נחתם חציו', כלומר, רק חתימה אחת נחתמה בפני, או שאמר 'בפני נכתב חציו, ובפני נחתם פלו', והיינו החצי האחרון, פסול [אבל אם נכתב בפני החצי הראשון, שבו שמות האיש והאשה והזמן, כשר. וכן אם התחילו את כתיבת הגט בפניו, אף שסיימה שלא בפניו, כשר, כיון שמן הסתם סיימו את כתיבתו לשמה].

אחד אומר 'בפני נכתב' ואחד אומר 'בפני נחתם', ורק אחד מהם הוא השליח, פסול, כיון שהשליח מעיד רק חצי עדות, ואילו חבירו אינו אלא עד אחד, ולא האמינוהו חכמים.

שנים אומרים 'בפנינו נכתב', ואחד שלישי אומר 'בפני נחתם', פסול [כיון שלא העיד השליח את כל העדות שהצריכוהו חכמים לומר], ורבי יהודה מכשיר.

אחד אומר 'בפני נכתב', ושנים אומרים 'בפנינו נחתם', פשר, לפי הדעה שהטעם של תקנה זו הוא משום קיום החתימות, הרי שני עדים ודאי מועילים לקיימם, ואפילו בשטרות ממון. ולפי הדעה שכל טעם העדות הוא מחמת הצורך בעדות על כתיבת הגט לשמה, מדובר כאן כשהשליח עצמו אומר 'בפני נכתב', והאמינוהו חכמים על הכתיבה, שהיתה לשמה, ואילו על החתימה יש שני עדים, והרי הם נאמנים כמו בכל השטרות.

משנה ב: נכתב ביום ונחתם ביום, בלילה ונחתם בלילה, בלילה ונחתם ביום, פשר. ביום ונחתם בלילה, פסול. רבי שמעון מכשיר, שהיה רבי שמעון אומר, כל הגטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה, פסולין, חוץ מגטי נשים: משנתנו מבארת את דינו של גט שכתבתו וחתימתו לא היו באותו זמן:

גט שנכתב ביום, ונחתם ביום, או שנכתב בלילה ונחתם בלילה, או שנכתב בלילה ונחתם ביום שלמחרת, שזהו אותו תאריך של הכתיבה, שהיום הולך אחר הלילה, פשר. אך אם נכתב ביום ונחתם בלילה, ונמצא שהחתימה בתאריך מאוחר יותר מהכתיבה, פסול. והטעם שפסלו חכמים גט שזמנו מוקדם מחתימתו, מחשש שאדם ירצה לחפות על אשתו שזינתה [כגון שהיא בת אחותו ואינו רוצה שתיענש], ויכתוב לה גט עם תאריך מוקדם יותר, ותוכל לטעון שהיתה גרושה באותה שעה. רבי שמעון מכשיר, לפי שהיה רבי שמעון אומר, כל הגטין - שטרות ממון שנכתבו ביום ונחתמו בלילה, פסולין, חוץ מגטי נשים, כיון שהוא סובר שכתבתו זמן בגט אינה מחשש שיחפה על אשתו, כיון שאין זה דבר מצוי, אלא מחשש שימכור הבעל את נכסי אשתו לאחר הגירושין, ויטען שהגט נכתב לאחר מכירתם, ודי בכך שיהא כתוב בגט זמן הכתיבה, מאחר ולשיטתו משעה שנתן עיניו לגרש את אשתו אין לו זכות בנכסיה, וממילא לא יוכל למכור לאחר הזמן הכתוב בגט, אף שזהו זמן הכתיבה ולא זמן החתימה.

משנה ג: בכל פותבין, בדיו, פסם, בסקרא, ובקומוס, ובקנקנתום, ובכל דבר שהוא של קימא. אין פותבין לא במשקים, ולא במי פרות, ולא בכל דבר שאינו מתקים. על הפל פותבין, על העלה של זית, ועל הקרו של פרה ונותן לה את הפרה, על היד של עבד ונותן לה את העבד. רבי יוסי הגלילי אומר, אין פותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים, ולא על האכלין:

משנתנו מבארת במה כותבים את הגט, ועל גבי מה כותבים אותו :

בכל כותבין את הגט, בדין - דיו שחור, בסם - מין צבע העשוי מאדמה, בסקרא - צבע אדום, ובקומוס - צבע העשוי משרף האילן, ובקנתום - צבע ירוק העשוי מאדמה, ובכל דבר שהוא של קימא - שהכתב שכותבים בו מתקיים.

אבל אין כותבין את הגט, לא במשקים, ולא במי פרות, ולא בכל דבר שאינו מתקיים.

על הכל כותבין את הגט, על העלה של זית שנתלש מהעץ, שהוא עבה ומתקיים, ועל הקרן של פרה, אף שהיא מחוברת לפרה, ובתנאי שנותן להאת הפרה כולה, ולא יחתוך את הקרן ויתן [כיון שנאמר 'וכתב' ונתן', ולמדו

חכמים שגט צריך להיות מחוסר רק כתיבה ונתינה, אבל גט המחוסר גם קציצה, פסול], וכן

כותב על היד של עבד כנעני, בכתב

המתקיים, ונותן את העבד כולו. רבי יוסי הגלילי אומר, אין כותבין לא על דבר שיש בורוח חיים, ולא על האב לין, כיון שנאמר בתורה לגבי גט לשון 'ספר כריתות', ובעל חיים או מאכל אינו נחשב 'ספר'.

משנה ד: אין כותבין במחבר לקרקע. כתבו במחבר, תלשו וחתמו ונתנו לה, פשר. רבי יהודה פוסל, עד שתהא

פתיבתו וחימתו בתלוש. רבי יהודה בן בתירה אומר, אין כותבין לא על הנגר המחוק ולא על הדפתרא, מפני

שהוא יכול להזדיף. וחכמים מכשירין:

אין כותבין את הגט במחבר לקרקע, כגון על עלה או ענף של עץ המחובר לקרקע, כיון שלצורך נתינתו לאשה יש

צורך לקוצו, ולמדו חכמים מהלשון 'וכתב' ונתן' שגט צריך להיות מחוסר רק כתיבה ונתינה, אבל גט המחוסר

גם קציצה קודם נתינתו, פסול. כתבו - התחיל את כתיבת טופס הגט במחבר, תלשו, וסיים את כתיבת התורף שבו,

שהם שמות האיש והאשה והזמן כשהוא תלוש, וחתמו - חתמו עליו

עדים, ונתנו לה, פשר. רבי יהודה פוסל, עד שתהא כל פתיבתו וחימתו בתלוש.

רבי יהודה בן בתירה אומר, אין כותבין את הגט לא על הנגר המחוק - שכתבו עליו ומחוקו, ולא על הדפתרא -

קלף המעובד באופן שניתן למוחקו ואין הדבר ניכר, מפני שהוא יכול להזדיף, שהרי ניתן למחוק חלק מהפרטים

שבגט ולכתוב דברים אחרים, ואף אם לא עשו כן, שטר היכול להזדיף פסול, וחכמים מכשירין בגט אשה, כיון

שהם סוברים שעיקר הגירושין נעשה על ידי העדים הרואים את מסירת הגט מהאיש לאשה, ואין צורך שיהא הגט

ראוי לשמש לאחר זמן כראיה לגירושין [אבל בשאר שטרות ממון, שעדי החתימה הם המוכיחים את אמיתות

השטר, אף חכמים פוסלים שטר שיכול להזדיף].

משנה ה: הכל פשרין לכתוב את הגט, אפלו חרש שוטה וקטן. האשה פותבת את גטה, והאיש פותב את שוברו,

שאין קיום הגט אלא בחותמיו. הכל פשרין להביא את הגט, חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ונכרי:

הכל פשרין לכתוב את הגט, אפלו חרש שוטה וקטן, ובתנאי שיעמוד אדם גדול ויאמר להם לכתוב לשמה, ויכתבו

רק את טופס נוסח הגט, ולא את ה'תורף', והיינו שמות האיש והאשה והזמן, שצריכים להיכתב על ידי ישראלי

גדול ובן דעת.

אף שהגט צריך להיות של הבעל והוא נותנו לאשה, מכל מקום אף האשה פותבת את גטה - רשאית לכתוב את הגט

שהיא מתגרשת בה, ואחר כך מקנה את הגט לבעל, והוא מגרשה בו [ואין ההקנאה לבעל נחשבת כחסרון מעשה

בגט, כמו גט המחוסר קציצה, כיון שאין ההקנאה חסרון בגוף הגט]. והאיש פותב את שוברו - אף האיש יכול

לכתוב את השטר שבו מאשרת האשה שקיבלה את דמי כתובתה, ונותן הבעל את השובר לאשה, והיא נותנת אותו

לבעל לראיה, שאין קיום הגט אלא בחותמיו - אין עיקר הגט תלוי בכתיבתו, אלא בעדים המעידים על מסירתו

[ובדרך כלל הם גם חותמים עליו, ולכן הם מכונים 'חותמיו'].

דין נוסף: הכל פשרין להביא את הגט - כל אדם יכול להיות שלוחי הבעל להבאת הגט

לאשה, חוץ מחרש שוטה וקטן, שאינם בני דעת ואינם בתורת שליחות, וחוץ מסומא באופן שהגט מובא מחוץ

לארץ לארץ ישראל, שהרי צריך הוא לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ואם אינו רואה, אינו יכול להעיד על כך. וחוץ

מנכרי, שאינו בתורת גיטין וקידושין, וממילא אינו בתורת שליחות לעניינים אלו.

משנה ו: קבל הקטן והגדיל, חרש ונתפקח, סומא ונתפתח, שוטה ונשתפה, נכרי ונתגיר, פסול. אבל פקח

ונתחרש ונזר ונתפקח, פתוח ונסתמא ונזר ונתפתח, שפוי ונשתטה ונזר ונשתפה, פשר. זה הכלל, כל שתחלתו

וסופו בדעת, פשר:

כפי שהתבאר במשנה הקודמת, חרש שוטה וקטן פסולים לשליחות הבאת הגט. משנתנו מבארת את הדין באופן שהיה שינוי במצבם במהלך זמן השליחות:

קָבַל הַקָּטָן את הגט מהבעל, ו**הַגְדִּיל**, ואחר כך מסרו לאשה לשם גירושין, או שקיבל **חַרֵּשׁ** את הגט, ו**נִתְפַּקַּח** - נעשה פיקח, השומע ומדבר, קודם שמסרו לאשה, או שהיה **סוּמָא**, ו**נִתְפַּתַּח** קודם שמסרו, **שׁוֹטֵה וְנִשְׁתַּפָּה** - נעשה שפוי, **נִכְרִי וְנִתְגַּיֵר**, בכל האופנים הללו הגט **פְּסוּל**, מאחר ובשעת מינויו לשליח לא היה ראוי לכך. **אָבַל** אם היה השליח **פֶּקַח** בעת מינויו לשליח, ו**נִתְחַרֵּשׁ** באמצע שליחותו, ו**חָזַר וְנִתְפַּקַּח** קודם שמסרו לאשה, ומסרו לה עתה כשהוא פקח, וכן אם היה **פְּתוּחַ** - רואה בעת מסירת הגט מהבעל, ו**נִסְתַּמָּא**, ו**חָזַר וְנִתְפַּתַּח**, או שהיה **שָׂפוּי** בעת מסירת הגט, ו**נִשְׁתַּטָּה**, ו**חָזַר וְנִשְׁתַּפָּה**, ומסר את הגט, **כְּשֵׁר** [האופן שנקטה המשנה, 'פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח', אינו בדווקא, שהרי אף אם לא התפתח קודם המסירה כשר הוא, מאחר ובשעת מסירת הגט היה רואה, ויכול הוא אף עתה לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם', אף שאינו רואה עתה]. מסיימת המשנה, **זֶה הַפְּלֵל בְּדִינִים אֵלּוּ**, **כִּלְשַׁלְיָהוּ וְסוּפּוֹ בְּדַעַת** - שמסירת הגט מהבעל, ומסירת הגט לאשה, היו בזמן שהשליח בן דעת וראוי לשליחותו, אף אם באמצע היה זמן שאינו בן דעת ואינו ראוי לגרש, מכל מקום הגט **כְּשֵׁר**.

משנה ז: **אִף הַנְּשִׁים שְׂאִינָן נְאֻמָּנוֹת לֹמְרֵי מֵת בְּעֵלָהּ, נְאֻמָּנוֹת לְהִבְיָא אֶת גִּטָּהּ, חֲמוּטָה וּבֵת חֲמוּטָה וְצִרְתָּה וּיְבִמְתָּה וּבֵת בְּעֵלָהּ. מַה בֵּין גִּט לְמִיתָהּ, שֶׁהַפְּתָב מוֹכִיחַ. הָאִשָּׁה עֲצָמָה מְבִיאָה אֶת גִּטָּהּ, וּבִלְבָד שֶׁהִיא צְרִיכָה לֹמְרֵי, בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם:**

כפי שהתבאר לעיל, תקנו חכמים ששליח המביא גט ממדינת הים, צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. עתה מבארת משנתנו שאף נשים השונאות את האשה וחשודות לקלקלה, נאמנות בעדות זו:

אִף הַנְּשִׁים שְׂאִינָן נְאֻמָּנוֹת לֹמְרֵי מֵת בְּעֵלָהּ, כיון שהן חשודות לשקר כדי לקלקלה, **נְאֻמָּנוֹת לְהִבְיָא אֶת גִּטָּהּ**, ולומר 'בפני נכתב ובפני נחתם', ואלו הן הנשים, **חֲמוּטָה, וּבֵת חֲמוּטָה, וְצִרְתָּה, וּיְבִמְתָּה** - אשת אחי בעלה, העשויה להיות צרתה אם ימות אחד האחים ללא בנים, וייבם האח החי את אשתו, **וּבֵת בְּעֵלָהּ** מאשה אחרת, שכל אלו שונאות אותה וחשודות להעיד בשקר שמת בעלה, כדי שתינשא לאחר, וכשיבא בעלה תצטרך להתגרש משניהם. מבררת המשנה, **מַה בֵּין גִּט לְמִיתָהּ** - מדוע לגבי מיתה אינן נאמנות, ולגבי הבאת הגט הן נאמנות, **שֶׁהַפְּתָב מוֹכִיחַ** - שהגט שבידה מוכיח שגירשה הבעל, ואין אנו סומכים רק על דיבורה [ודווקא באופן שהיא מביאה גט מחוץ לארץ, שאף אם יבא הבעל לאחר זמן ויערער - אינו נאמן, נמצא שאינה יכולה לקלקלה, ולכן האמינוה מתחילה באמירת בפני נכתב ובפני נחתם], מה שאין כן בעדות מיתה, שאנו מסתמכים על דבריה בלבד.

הָאִשָּׁה עֲצָמָה מְבִיאָה אֶת גִּטָּהּ, וּבִלְבָד שֶׁהִיא צְרִיכָה לֹמְרֵי, בְּפָנֶי נִכְתָּב וּבְפָנֶי נִחְתָּם, ובגמרא מבואר שדין זה הוא באופן שמסר הבעל את הגט לאשתו, אך התנה עימה שלא תתגרש בו עתה, אלא תהיה 'שליחה' שלו להוליך את הגט לארץ ישראל, ולומר בפני בית דין 'בפני נכתב ובפני נחתם', ובית הדין יקחו את הגט מידה, וימנו שליח נוסף ליתנו לאשה, ובמסירה זו היא מתגרשת. ובאופן זה כיון שהיא ככל שליח, עליה לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ונאמנת בכך [אבל אשה המביאה עמה גט מחוץ לארץ, ואומרת שהתגרשה בו שם, נאמנת, ואינה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם].

פרק ב, משנה א: שליח המביא גט ממדינת הים, ואמר רק 'בפני נכתב' או רק 'בפני נחתם', או 'בפני נכתב כולו ונחתם חציו', או 'בפני נכתב חציו ונחתם כולו', פסול.

אחד אומר 'בפני נכתב' ואחד אומר 'בפני נחתם', ורק אחד מהם הוא השליח, פסול.

שנים אומרים בפנינו נכתב ואדם שלישי אומר בפני נחתם, לתנא קמא פסול ולרבי יהודה כשר. אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם, כשר.

משנה ג: גט אשה שהזמן שכתוב בו מוקדם מזמן חתימת העדים, פסול. ורבי שמעון מכשיר. אך שטר ממון שהזמן שכתוב בו מוקדם מזמן חתימת העדים, לדברי הכל פסול.

משנה ד: ניתן לכתוב גט בכל סוג דיו או צבע המתקיים, אך לא בדבר שאינו מתקיים. וכן ניתן לכתובו על גבי כל דבר המתקיים, ואף על גבי דבר שיש בו רוח חיים, ולרבי יוסי הגלילי אין כותבים על מאכלים, ולא על דבר שיש בו רוח חיים.

הכותב גט על קרן של פרה או יד של עבד [לדעת תנא קמא], צריך לתת לה את כל הפרה או העבד, שאם לא כן הרי הגט מחוסר קציצה, ודרשו חכמים שגט צריך להיות רק מחוסר נתינה, ולא דבר נוסף.

משנה ה: אין כותבים גט על דבר המחובר לקרקע, כיון שבכך הוא מחוסר קציצה. לתנא קמא די בכך שכתובת התורף תהיה בתלוש, ולדעת רבי יהודה יש צורך שאף תחילת הכתיבה תהיה בתלוש.

לדעת רבי יהודה בן בתירא אין כותבים גט על נייר או קלף היכולים להזדייף, וחכמים מכשירים.

משנה ה: טופס הגט ניתן להיכתב אפילו על ידי חרש שוטה או קטן, אם גדול עומד על גבם ואומר להם לכתוב לשמה, אך ה'תורף', שהוא מקום השמות והזמן, צריך להיכתב על ידי ישראל גדול ובן דעת.

האשה רשאית לכתוב את הגט ולהקנותו לבעל שיגרשנה בו, וכן הבעל יכול לכתוב את השובר על פרעון הכתובה ולהקנותו לאשה, שתתננו לו כראיה, לפי שקיום השטרות הוא בעדים החותמים בו, ולא בכתובתו.

כל אדם יכול להיות שליח להבאת הגט מהבעל לאשתו, חוץ מחרש שוטה וקטן, שאינם בני שליחות, וחוץ מנכרי, שאינו בתורת גיטין, ובגט הבא מחוץ לארץ לארץ ישראל אף סומא פסול, לפי שאינו יכול להעיד שנכתב ונחתם בפניו.

משנה ו: שליח להבאת הגט שהיה פסול בעת נתינת הגט לידו מיד הבעל, אף אם אחר כך הוכשר, הגט פסול. אך אם בעת קבלת הגט מהבעל ובעת מסירתו לאשה היה השליח כשר, אף אם באמצע היה זמן שנפסל, הגט כשר.

משנה ז: אף אשה שאינה נאמנת להעיד לאשה זו שמת בעלה, נאמנת להביא את גיטה ממדינת הים ולומר שבפניה נכתב ונחתם, כיון שהגט שבידה מוכיח שדבריה נכונים.

אף האשה עצמה יכולה להיעשות שלוחה של בעלה להביא את גיטה לארץ ישראל, ושם תמסור את הגט לבית דין, והם ימנו שליח אחר שיתן לה את הגט.

משנה א: כל גט שנכתב שלא לשום אשה, פסול. כיצד, היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין, איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני, ואמר, זה שמי וזה שם אשתי, פסול לגרש בו. יתר מכון, כתב לגרש (בו) את אשתו ונמלך, מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמד ושם אשתי כשם אשתך, פסול לגרש בו. יתר מכון, היו לו שתי נשים ושמותיהן שוין, כתב לגרש בו את הגדולה, לא יגרש בו את הקטנה. יתר מכון, אמר ללבדלר כתוב לאיזו שארצה אגרש, פסול לגרש בו:

כפי שהתבאר לעיל, גט אשה צריך להכתב 'לשמה', ומשנתנו מבארת את פרטי הדינים בזה:

כל גט שנכתב שלא לשום אשה כלל, פסול. ומבארת

המשנה, כיצד, הנהאדם עובר בשוק, ושמע קול סופרים מקרין - סופרים המתלמדים בכתיבתגיטין,

וכותבים גיטין לשם לימוד, והיו כותבים 'איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני', ואמר אותו

אדם, זה שמי, וזה שם אשתי, אף על פי כן פסול לגרש בו, שהרי לא נכתב כלל לשם גירושין. מוסיפה

המשנה, יתר מכון, אפילו אם כתב אדם לגרש (בו) את אשתו, ונמלך - והתחרט והחליט שלא

לגרשה, מצאו בן עירו ואמר לו, שמי כשמד, ושם אשתי כשם אשתך, ושנינו גרים באותו מקום הכתוב בגט, אף על

פי כן פסול לגרש בו, ואף שגט זה נכתב לשם גירושין, כיון שלא נכתב לשם איש ואשה אלו, פסול.

יתר מכון, היו לו שתי נשים, ושמותיהן שוין, כתב לגרש בו את הגדולה, לא יגרש בו את הקטנה, כי אף שנכתב

לשם גירושין, ולשם איש זה, כיון שלא נכתב לשם אשה זו, פסול [ויגדולה ו'קטנה' שנקט התנא הם לדוגמא

בלבד].

יתר מכון, אדם זה שיש לו שתי נשים ושמותיהם שוים, ואמר ללבדלר [-לסופר הכותב את הגט] כתוב את הגט שלא

לשם אחת מסוימת מנשותיי, אלא לאיזו שארצה אגרש בגט זה, פסול לגרש בו, ואין אומרים שלאחר שרצה לגרש

אחת מהן הוברר למפרע שהגט נכתב לשמה, אלא כיון שבשעת הכתיבה לא היה הדבר ידוע, הרי זה כגט שנכתב

שלא לשמה.

משנה ב: הכותב טפסי גטין, צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן. שטרמי מלנה, צריך שיניח

מקום המלנה, מקום הלנה, מקום המעות ומקום הזמן. שטרמי מקח, צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר

ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן, מפני התקנה. רבי יהודה פוסל בכלן. רבי אלעזר מכשיר בכלן, חוץ

מגטי נשים, שנאמר וכתב לה, לשמה:

כפי שהתבאר במשנה הקודמת, גט אשה שנכתב שלא לשם איש ואשה אלו, ולשם גירושין, פסול. משנתנו מבארת

איזה חלק מנוסח הגט רשאי הסופר לכתוב קודם שביקשוהו לכתוב גט:

הכותב טפסי גטין - סופר המכין נוסחי גיטין, שיהיו מוכנים לו לשעת הצורך, אם בשעה שביקשוהו לכתוב לא

יהיה לו פנאי וכדומה, צריך שיניח חריק את מקום כתיבת שם האיש, ומקום כתיבת שם האשה, ומקום הזמן, וכן

את מקום כתיבת 'הרי את מותרת לכל אדם', שדברים אלו הם עיקר הגט, וכתבתם צריכה להיות לשם גירושין,

ולשם איש ואשה מסוימים.

הכותב טפסי שטרמי מלנה - שטרות הלואה, צריך שיניח מקום כתיבת שם המלנה, מקום כתיבת

שם הלנה, מקום כתיבת סכום המעות ומקום כתיבת הזמן.

הכותב טפסי שטרמי מקח - שטרות מכירה, צריך שיניח מקום שם הלוקח

ומקום שם המוכר ומקום סכום המעות של המקח, ומקום השדה, ומקום הזמן, ואף שבשטרות ממון אין צורך

בכתיבה לשמה, גזרו בהם משום גיטי נשים, שמא יבואו לכותבן שלא לשמה.

והיתר זה, של כתיבת טפסי גיטין, תקנת חכמים הוא, מפני התקנה - מפני תקנת הסופר, שיהיו שטרות מצויים

בידו.

רבי יהודה פוסל בכלן, כיון שהוא גוזר איסור על כתיבת טפסי השטר, מחשש שיבא הסופר לכתוב אף את

ה'תורף', שהם השמות והזמן, כגון ששומע שזוג מסוים עומד להתגרש, ויכין גט עם שמותיהם, וגט פסול הוא, כיון

שלא נכתב בציווי הבעל לשם גירושין. ואף בשטרות ממון גזר איסור, משום גיטי נשים.

רבי אלעזר מכשיר בכלן - בכל שטרות ממון, בין טופס ובין תורף, כיון שאינו חושש שיבואו לכתוב מחמת כן גיטי נשים שלא לשמן, **חוץ מגטינשים, שפאמר וכתב לה'**, ודרשו חכמים שתהא הכתיבה לשמה, וכיון שכתבת התורף שלא לשמה פוסלת את הגט, אוסר רבי אלעזר אף את כתיבת הטופס, מחשש שיבא הסופר לכתוב אף את התורף שלא לשמה.

משנה ג: המביא גט ואבד הימנו, מצאו לאתרו פטר. ואם לאו פסול. מצאו בחפיסה או בדלסקמא, אם מכירו, פטר. המביא גט והניחו זקן או חולה, נותנו לה בחזקת שהוא קים. בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים, אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קים. השולח חטאתו ממדינת הים, מקריבין אותה בחזקת שהוא קים:

כפי שהתבאר, גט אשה צריך להכתב לשם אותה אשה מסוימת שמגרש הבעל בגט זה, ומשנתנו עוסקת בשליח המביא גט לאשה, ובדרך, קודם שנתנו לה, אבד ממנו ומצא גט דומה לו, האם אנו תולים שזהו הגט שאבד לו, שנכתב לשמה:

המביא גט מהבעל לאשה, וקודם שנתנו לאשה אבד הימנו, ומצא גט השוה בשמות ובפרטים לגט שאבד ממנו, אך אין לו בו סימן מובהק, וחושש שמא נפל גט דומה לאדם אחר, ואי אפשר לגרש בו את האשה שאליה נשלח, אם מצאו לאתרו - מיד, במקום, באופן שראה שלא עבר שם אדם אחר שהיה עשוי ליפול מידו גט, פטר, כיון שבדאי זהו הגט שאבד לו, ואם לאו - אם עברו שם בני אדם נוספים, פסול, שהרי יש לחשוש שהגט נפל מהם, ואין זה הגט שאבד ממנו.

דין נוסף: אם לאחר שאבד את הגט **מצאו בחפיסה או בדלסקמא** - נרתיקים המיוחדים לשטרות, ומכיר בבירור את הכלי שהוא שלו, אף שאינו מכיר את הגט, וכן **אם מכירו** - אם הוא מכיר בבירור את הגט, שזהו הגט שניתן לו, אף שלא מצאו בנרתיק זה אלא במקום אחר, פטר.

המביא גט לאשה ממקום רחוק, והניחו - עזב השליח את הבעל, שנתן לו את הגט, כשהוא זקן או חולה, נותנו לה בחזקת שהוא קים - רשאי הוא לתת את הגט לאשה ואנו תולים שעדיין הבעל חי באותה שעה, ולא מת, וממילא דינה כגרופה ולא כאלמנה [ואם מת בעלה ללא בנים, פטורה מיבום].
אגב הדין הקודם, שיש לזקן או חולה חזקת חי, מביאה המשנה דין דומה בענין זה: **בת ישראל הנשואה לכהן, ואין לה בנים ממנו, ובאופן כזה הדין הוא שאם מת בעלה הכהן אינה רשאית לאכול עוד בתרומה, והלך בעלה למדינת הים, ואין ידוע אם הוא חי או מת, אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קים, ואינה צריכה לחשוש שמא מת. והחידוש בדין זה, שאף שאין לה כל הכרח לאכול תרומה, שהרי יכולה היא לאכול מזון חולין, רשאית לאכול תרומה.**

השולח חטאתו ממדינת הים להקריבה בבית המקדש, אין חוששים שמא מת, ודין קרבנו כיחטאת שמתו בעליה, שעומדת למיתה, אלא מקריבין אותה בחזקת שהוא קים.

משנה ד: שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקימו את דבריו, על עיר שהקיפוה כרקום, ועל הספינה המטרפת בים, ועל היוצא לדון, שהן בחזקת קימין. אבל עיר שכבשה פרקום, וספינה שאבדה בים, והיוצא להרג, נותנין עליהן חמרי חיים וחמרי מתים. בת ישראל לכהן, ובת כהן לישראל, לא תאכל בתרומה:
משנתנו ממשיכה להביא דינים השייכים לחזקת חיים:

שלשה דברים אמר רבי אלעזר בן פרטא לפני חכמים, וקימו את דבריו - קיבלום

להלכה, על עיר שהקיפוה כרקום - עיר שיש בה ישראלים, והקיפום האויבים

במצור, ועל הספינה המטרפת בים בין הגלים, ואין המלחים שולטים עליה, אך הכלים והמשוטים עדיין

קיימים, ועל היוצא לדון בדיני נפשות, ואין ידוע מה עלה בגורלם, שאותם ישראלים שהיו

שם, הן בחזקת קימין, ואין חוששים שמתו. אבל עיר שכבשה פרקום - כבשו האויבים את אותה

העיר, וספינה שאבדה בים - שנשברו כליה ומשוטיה, ואין למלחים אפשרות להנהיגה כלל, והיוצא להרג - שנגמר

דינו להריגה והוציאוהו לשם כך, אף שאין ידוע בבירור מה אירע לבסוף, נותנין עליהן חמרי חיים וחמרי מתים -

מחמירים עליהם גם חומרות השייכות אם הם חיים, וגם חומרות השייכות אם מתו, ומבארת

המשנה, בת ישראל הנשואה לכהן, ואותו כהן היה באותה עיר או ספינה, או שיצא

ליהרג, ו**בַּת כְּהֵן** הנשואה ל**יִשְׂרָאֵל**, שהיה באותו מצב, כל אחת מהן **לא תאכל בתרומה**, בת ישראל לא תאכל מחשש שבעלה הכהן מת, וכיון שאין לה ילדים ממנו אינה רשאית לאכול בתרומה, ובת כהן הנשואה לישראל, אף שאם בעלה מת חוזרת היא לאכול תרומה כפי שהיתה בבית אביה, מאחר ואין לה ילדים ממנו, מכל מקום אינה יכולה לסמוך על כך שמת, אלא חוששת שמא חי הוא, ואסורה לאכול בתרומה.

משנה ה': המביא גט בארץ ישראל וחלה, הרי זה משלחו ביד אחר. ואם אמר לו טול לי הימנה חפץ פלוני, לא ישלחנו ביד אחר, שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר:

המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל, וחלה, הרי זה משלחו ביד אחר, כיון שבארץ ישראל אינו צריך להעיד ולומר בעת הנתונה לאשה 'בפני נכתב ובפני נחתם'. ואם אמר לו הבעל לשליח, בשעת נתינת הגט טול לי הימנה [ממנה, מאשת] חפץ פלוני, לא ישלחנו - לא ישלח את הגט ביד שליח אחר, כיון שאין רצונו של הבעל שיהא פקדונו ביד אחר, והרי זה כאילו התנה עמו שלא ישלח שליח אחר.

משנה ו': המביא גט ממדינת הים וחלה, עושה בית דין ומשלחו, ואומר לפניו בפי נכתב ובפי נחתם. ואין השליח האחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפי נחתם, אלא אומר, שליח בית דין אני:

המביא גט ממדינת הים, שצריך הוא להעיד בשעת נתינת הגט ולומר בפני נכתב ובפני נחתם, וחלה השליח ואינו יכול ללכת ולמסור את הגט לאשה, עושה בית דין - ממנים בית דין שליח נוסף, ומשלחו ביד השליח השני, והשליח הראשון אומר לפניו 'בפני נכתב ובפי נחתם'. ואין השליח האחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפי נחתם, אלא אומר 'שליח בית דין אני', ואנו סומכים על בית דין שעשו את הדבר כתיקונו.

משנה ז': המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקו, מפריש עליהן בחזקת שהן קימין, ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי או העשיר העני. מתו צריך לטל רשות מן היורשין. אם הלון בפני בית דין, אינו צריך לטל רשות מן היורשין:

משנתנו מביאה דינים נוספים השייכים לדין המבואר לעיל, שיש לאדם חזקת חיים:

המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני, להיות מפריש עליהן מחלקו, כלומר, אדם שיש לו שדה, והוא נותן הלוואה של ממון לכהן, לוי או עני, על דעת שבשעה שיפריש את התרומה והמעשר, לא יתנם להם אלא יטלם לעצמו בתורת פרעון של חובם [וימכור את התרומה לכהנים, כיון שאסור לישראל לאכול תרומה אף אם היא שלו, ואת המעשרות רשאי לאכול בעצמו, שהרי מותרים הם באכילה לזרים], מפריש עליהן - מפריש ונוטל לעצמו, בחזקת שהן קימין, ואינו חושש שמא מת הכהן או הלוי, או שמא העשיר העני.

מתו - אם נודע לו שמת הכהן, הלוי או העני, והורישו קרקע המשועבדת למלוה [אך אם לא הורישו קרקע פטורים יורשיהם מלשלם את חוב מורישם], אם רוצה המלוה להמשיך ולגבות את החוב מהתרומות

והמעשרות, צריך לטל רשות מן היורשין, כיון שיתכן שהם רוצים לפרוע את החוב בדרך אחרת, וליטול את התרומות והמעשרות לעצמם. אמנם אם הלון בפני בית דין על מנת שיטול את מתנותיהם, אף אם מתו הכהן או הלוי אינו צריך לטל רשות מן היורשין, כיון שבכח בית דין לתקן כן, שיוכלו לגבות הלוואות לו מהתרומות והמעשרות, ותיקנו כן כדי שיהיו מצויים בני אדם המלוים לכהנים ולויים [אבל לגבי מעשר עני לא תיקנו כן, שיוכל ליטול את המעשרות לאחר שהלוה התעשר].

משנה ח': המניח פרות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות, מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני, מפריש עליהן בחזקת שהן קימין. אם אבדו, הרי זה חושש מעת לעת, דברי רבי אלעזר בן שמוע. רבי יהודה אומר, בשלשה פרקים בודקין את היין, בקדים של מוצאי הקג, ובהוצאת סמדר, ובשעת פניסת המים בבסר:

אגב הדינים הקודמים, בהם התבארו הדינים הנובעים מחזקת חיים שיש לאדם, משנתנו מביאה דינים הנובעים מחזקת קיום שיש לפירות:

המניח פרות במקום מסוים, להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות - כדי שיוכל מפעם לפעם להחיל עליהם שם 'תרומה' או 'מעשר' כדי לתקן פירות אחרים שברשותו, או שהניח מעות במקום

מסוים, להיות מפריש עליהן מעשר שני, שמחללים את קדושתו על מעות, מפריש עליהן בחזקת שהן קימין - רשאי להפריש עליהם אף כשאינו יודע בבירור שהם קיימים, אלא סומך על כך שמן הסתם לא אבדו. אם אבדו - אם לאחר זמן בא לבדוקם ומצא שאבדו, הרי זה חושש מעת לעת - עליו לחשוש לכל הפירות שתיקן בעשרים

וארבע שעות האחרונות, שמא באותה שעה כבר היו אבודים, ולא חלה הפרשתו, ועליו לחזור ולהפריש מהם תרומות ומעשרות כדין [אבל מה שתיקן קודם לכן, בחזקת מתוקן, ואינו חושש שמא באותה שעה כבר היו אבודים], **דברי רבי אלעזר בן שמוע**.

רבי יהודה אומר, בשלשה פרקים בודקין את היין - המניח יין כדי להחיל עליו שם תרומה או מעשר לאחר זמן, צריך לבדוקו שלש פעמים בשנה אם לא התקלקל, **בְּקָדִים שֶׁל מוֹצָאֵי הַחֶג** - כשמנשבת רוח מזרחית במוצאי חג הסוכות, ו**בְּהוֹצְאָת סֶמֶדֶר** - כשנושרים הפרחים שבגפנים ונראים ענבים באשכולות, ו**בְּשַׁעַת כְּנִיסַת הַמַּיִם בַּבֶּקֶר** - כשמתחילים הענבים להתמלאות בנוזל, שניתן לסחוט מהם מעט, כיון שבאותם זמנים מצוי שהיין מתקלקל ומחמיץ, ואם יפרישנו עבור יין טבל, נמצא שהפריש חומץ על יין, ולא חלה הפרשתו [יש המבארים שאין רבי יהודה חולק על רבי אלעזר בן שמוע, אלא מוסיף על דבריו].

פרק ג, משנה א: גט אשה צריך להיכתב לשם גירושין, ולשם איש ואשה אלו. ואף אם יש לו שתי נשים בעלות אותו שם, ואמר לסופר שיכתוב לשם איזו שירצה, אינו יכול לגרש בו אף אחת מהן.

משנה ב: משום תיקון העולם התירו חכמים לסופר להכין טפסי גיטיושטרות, ויניח את מקום התורף [שמות האיש והאשה והזמן] ריקים, כיון שהם צריכים להיכתב לשמה. וכן בשטרות ממון גזרו חכמים שלא יכתוב את השמות בעל הכנת טפסי השטר, גזירה משום גיטין. לרבי יהודה אף את טפסי הגיטין והשטרות אסור לכתוב, גזירה שמא יכתוב אף את התורף. ולרבי אלעזר שטרות ממון מותר לכתוב אף את השמות וכדומה, ובגיטין אסור. **משנה ג:** שליח להבאת גט לאשה, שאיבד את הגט, אם מצאו מיד, באופן שאין לחשוש שנפל גט דומה מאדם אחר, כשר. ואם לא מצאו מיד, פסול. ואם מצאו בנתיק שברור לו שהוא שלו, או שמכיר את הגט עצמו בבירור, כשר.

הנשלח על ידי הבעל לתת גט לאשתו, אף שהיה הבעל זקן או חולה, נותנו לאשה בחזקה שהבעל חי, ודינה כגרושה. אשה שהלך בעלה למדינת הים, מחזיקים אותו כחי, ולכן אם הוא כהן אוכלת אשתו בתרומה. וכן השולח קרבן חטאת לבית המקדש, מקריבים אותה בחזקת שהוא חי, ואין חוששים שהיא חטאת שמתו בעליה, שאין מקריבים אותה.

משנה ד: אדם הנמצא בעיר שהקיפוח אויבים במצור, או בספינה המיטרפת בים, או שיצא דינו למיתה, מחזיקים אותו כחי לכל דבר. אך אם הוא נמצא בעיר שכבשוה האויבים, או בספינה שאבדה בים [שנשברו כליה ואין דרך להשיטה לחוף], או שהוציאווה להריגה, מחמירים לחשוש גם שמא חי וגם שמא מת, ולכן אם אשתו כהנת - לא תאכל תרומה, שמא הוא מת. ואם היא בת כהן והוא ישראל, גם כן לא תאכל תרומה, שמא הוא חי.

משנה ה: שליח המביא גט ממקום למקום בתוך ארץ ישראל, וחלה, רשאי לתת את הגט לשליח אחר שיתננו לאשה. אבל אם אמר לו הבעל שבזמן נתינת הגט יטול ממנה חפץ מסוים, לא ישלחנו ביד אחר, כיון שאין רצון הבעל שיהא חפץ זה ביד אחר, וכאילו התנה עמו שלא ימנה שליח אחר.

משנה ו: שליח המביא גט מחוץ לארץ, שצריך הוא לומר בעת מסירת הגט 'בפני נכתב ובפני נחתם', וחלה, ממנים בית דין שליח נוסף שיתן את הגט לאשה, והשליח הראשון אומר בפני בית דין 'בפני נכתב ובפני נחתם', והשליח השני אומר רק 'שליח בית דין אני'.

משנה ז: רשאי אדם להלוות ממון לכהן, לוי או עני, ולהתנות עמהם שכשיפריש תרומה או מעשר יטלנו לעצמו, וינכה זאת מחובם, ואינו צריך לחשוש בשעת ההפרשה שמא מתו, או שמא העשיר העני. אך לאחר שנודע לו שמתו, עליו ליטול רשות מהיורשים להמשיך לגבות בדרך זו. אמנם אם הלוח בפני בית דין, תיקנו חכמים שיוכל להמשיך ולגבות בדרך זו, כדי שלא יימנעו בני אדם מלהלוות להם כך.

משנה ח: אדם שהניח פירות במקום מסוים כדי שיוכל לעשותם תרומות או מעשרות עבור פירות שיהיו לו, או שהניח מעות כדי לחלל עליהם מעשר שני, יכול לסמוך על כך שלא אבדו. ואם נודע לו שאבדו, לדעת רבי אלעזר בן שמוע חושש לפירות שעושר עליהם בארבע השעות האחרונות. רבי יהודה אומר שבשלשה פעמים בשנה יש לבדוק את היין, שלא החמיץ, כשמנשבת רוח מזרחית במוצאי חג הסוכות, כשנושרים פרחי הגפן ומתחילים להיראות ענבים באשכולות, וכשמתחילים הענבים להתמלא בנוזל, שבזמנים אלו היין עשוי להחמיץ.

משנה א: השולח גט לאשתו והגיע בשליח, או ששלח אחריו שליח ואמר לו, גט שנתתי לך בטל הוא, הרי זה בטל. קדם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא, הרי זה בטל. אם משעה הגיע הגט לידה, שוב אינו יכול לבטלו:

המשניות הבאות מבארות את דינו של גט שנשלח לאשה, וקודם שהגיע לידה - ביטלו הבעל. אדם השולח גט לאשתו, וקודם שהגיע הגט ליד האשה הגיע בשליח - הלך הבעל לדרכו ופגש את השליח [ואפילו שלא רדף אחריו בכוונה, אלא פגשו במקרה], או ששלח אחריו שליח, ואמר לו בעצמו או על ידי שלוחו, גט שנתתי לך בטל הוא, הרי זה בטל [והחידוש באופן הראשון הוא שאף על פי שלא התכוון לרדוף אחריו, אנו מאמינים לו שכוונתו לבטל את הגט באמת, ואין אומרים שאילו היה רוצה לבטלו ודאי היה רודף אחרי השליח, ואם כן זו ראייה שכוונתו רק לצער את האשה, אלא הגט בטל].
אופן נוסף: קדם הבעל והלך אצל אשתו קודם שבא השליח להביא לה את הגט, או ששלח אצלה שליח, ואמר לה גט ששלחתי לך [אלייך] בטל הוא, הרי זה בטל, ואף שלא הודיע זאת לשליח.

אבל אם אמר כן משעה הגיע לידה, שוב אינו יכול לבטלו, שהרי היא כבר מגורשת.
משנה ב: בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו. התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהו עושים בן, מפני תקון העולם. בראשונה היה משנה שמו ושמה, שם עירו ושם עירה. התקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב, איש פלוני וכל שם שיש לו, אשה פלונית וכל שם שיש לה, מפני תקון העולם:
כפי שהתבאר במשנה הקודמת, אופן ביטול הגט על ידי השליח הוא כשמודיע זאת לשליח, או לאשה. משנתנו מבארת שמעיקר הדין יכול לבטלו שלא בפניהם:

בראשונה, היה הבעל עושה בית דין במקום אחר, שלא בפני השליח או האשה, ומבטלו, ומעיקר הדין די בביטול זה. התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהו עושים בן, מפני תקון העולם, שהרי השליח אינו יודע שהגט מבוטל, ונותנו לאשה, והיא נישאת בו, ובניה ממזרים [והמבטל גט שלא בפני השליח או האשה, מלקים אותו].
מביאה המשנה תקנה נוספת שתיקן רבן גמליאל: בראשונה, היה הסופר שכותב את הגט משנה שמו ושמה, כלומר, אם היו לבעל שני שמות, אחד המוכר במקום זה ואחד המוכר במדינה אחרת, היה כותב רק את השם המוכר במקום כתיבתו, ולא היה מקפיד לכתוב גם את השם השני, שם עירו ושם עירה - וכן בשמות הערים לא הקפידו לכתוב אם יש לעיר שתי שמות, התקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב, איש פלוני, וכל שם שיש לו, 'אשה פלונית, וכל שם שיש לה', מפני תקון העולם, שאף אם במקום קבלת הגט מכונה בשם אחר, לא יפסלו את הגט.
משנה ג: אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה. נמנעו מלהשביעה, התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו, וגובה כתבתה. העדים חותמים על הגט, מפני תקון העולם. הלל התקין פרוזבול מפני תקון העולם:

משנתנו ממשיכה ומביאה תקנה נוספת של רבן גמליאל.

תחילה מביאה המשנה את עיקר הדין, ואחר כך מבארת את התקנה וטעמה: אין אלמנה נפרעת - גובה את כתובתה מנכסי יתומים, אלא בשבועה, שנשבעת שלא קיבלה כלום, אך נמנעו מלהשביעה - היו בית דין נמנעים מלהשביעה, כיון שחששו שתשבע לשקר, ותורה היתר לעצמה מחמת שהיא טורחת לפני יתומים, וסוברת שמגיע לה שכר על כך, וכיון שלא היו משביעים אותה, היתה מפסידה את דמי

כתובתה. התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו, כגון שתנדור שלא תאכל מיני פירות מסוימים אם נטלה ממון מדמי כתובתה, וגובה כתבתה, וכיון שאין עונש הנדר חמור כמו עונש השבועה, לא נמנעו מכך, וגובה כתובתה [ויש בזה משום 'תיקון העולם', כמבואר בהמשך המשנה, כיון שעל ידי זה לא ימנעו נשים מלהינשא, מחשש שתפסדנה כתובתן].

תקנה נוספת: אף שמעיקר הדין די בעדים שרואים את מסירת הגט מיד הבעל ליד האשה, יש לחשוש שמא ימות אחד מהם ולא יוכלו להעיד על הגירושין, התקין רבן גמליאל שיהיו העדים חותמים על הגט, מפני תקון העולם, ועל ידי זה הגט שבידה מוכיח מיד את הגירושין, אף ללא שיעידו על כך עדים בעל פה.

הלל הזקן התקין 'פרוזבול', שמוסר האדם את חובותיו לבית דין לפני שמיטה, כדי שלא יישמטו חובותיו ולא יוכל לגבותם, מפני תקון העולם, שלא יימנעו בני אדם מלהלוות סמוך לשמיטה, מחשש שיישמטו החובות בשביעית.

משנה ד: עבד שנשבה ופדאוהו, אם לשום עבד, ישתעבד. אם לשום בן חורין, לא ישתעבד. רבן שמעון בן גמליאל אומר, בין כך ובין כך ישתעבד. עבד שעשאו רבו אפתיקי לאחרים ושחררו, שורת הדין אין העבד חייב כלום. אלא מפני תקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על דמיו. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אינו כותב אלא משחרר:

משנתנו ממשיכה ומביאה תקנות שתקנו חכמים בענינים שונים:

עבד כנעני השייך לישראל, שנשבה לבין הגויים, ולאחר שהתייאש ממנו אדונו הישראלי פדאוהו ישראלים אחרים, אם לשום עבד - אם הפודים התכוונו לפדותו כדי שיהא עבד, ישתעבד לשני, שפדאו מהשבי. אם לשום בן חורין - אם פדאו השני על דעת שיצא לחירות, לא ישתעבד, לא לשני [שהרי פדאו על דעת שיהא בן חורין] ואף לא לראשון [מחשש שיימנעו בני אדם מלפדותו]. רבן שמעון בן גמליאל אומר, בין כך ובין כך - בין אם פדאוהו לשם עבדות ובין אם פדאוהו שיהא בן חורין, ישתעבד לרבו הראשון, שאם לא כן יש לחשוש שכל עבד יפיל עצמו לידי הגויים, כדי שיפדו אותו אחרים ויצא לחיקות.

עבד שעשאו רבו אפתיקי לאחרים - אדם שלוח כסף, ומישכן את עבדו הכנעני לגביית החוב, ולאחר מכן שחררו, שורת הדין היא שאין העבד חייב כלום למלוה, ששועבד לו, שהרי יצא לחירות ואין בן חורין משועבד, אלא מפני תקון העולם, שחששו חכמים שהמלוה יכנה אותו כעבדו, ויוציא בכך לעז על בניו שהם עבדים, כופין את רבו השני, כלומר את המלוה, ועושה אותו בן חורין - כותב לו המלוה שטר שחרור, וכותב לו העבד המשוחרר שטר חוב על דמיו - על שוויו עתה, אם הוא פחות מסכום החוב [או על סכום החוב, אם הוא פחות משוויו].

רבן שמעון בן גמליאל אומר, אינו כותב אלא משחרר - אין העבד כותב שטר חוב על דמיו, אלא רבו הראשון, ששחררו, הוא שמשלם לשני, המלוה, את דמי העבד, שהרי בכך שהוציאו לחירות הזיק את המשכון של המלוה, שהוא העבד, וסובר רבן שמעון בן גמליאל שהמזיק שעבדו של חבירו, חייב.

משנה ה: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד. דברי הלל. אמרו להם בית שמאי, תקנתם את רבו, ואת עצמו לא תקנתם. לשא שפחה אי אפטר, שכבר חציו בן חורין. בת חורין אי אפטר, שכבר חציו עבד. (יבטל), והלא לא נברא העולם אלא לפרגיה ורביה, שנאמר (ישעיה מה) לא תהו בראה, לשבת יצרה. אלא מפני תקון העולם, כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו. וחזרו בית הלל להורות בדברי בית שמאי:

מי שחציו עבד כנעני וחציו בן חורין, כגון שהיה שייך לשני בני אדם בשותפות, ואחד מהם הוציאו לחירות, ועדיין משועבד הוא בחציו לרבו השני, עובד את רבו יום אחד, ואת עצמו [והוא חופשי לעצמו] יום אחד, דברי הלל. אמרו להם בית שמאי, תקנתם את רבו - תקנה זו טובה היא לרבו השני, שמשתמש בעבד חצי מהזמן, ואת עצמו לא תקנתם - אך עדיין אין זו תקנה טובה לעבד, לענין נישואיו, שהרי לשא שפחה כנענית אי אפטר, משום שכבר חציו בן חורין, האסור בשפחה כנענית.

ולישא בת חורין אי אפטר, שהרי כבר חציו עבד, וישראלית אסורה בעבד כנעני. ואם תאמר (יבטל) ולא ישא אשה, והלא לא נברא העולם אלא לפרגיה ורביה, שנאמר 'לא תהו בראה, לשבת יצרה', כלומר, ה' ברא את העולם כדי ליישבו בבני אדם. אלא, מפני תקון העולם, כופין את רבו השני, ואף הוא עושה אותו בן חורין, וכותב העבד לאדון השני שטר חוב על חצי דמיו, כדי שלא יפסיד. וחזרו בית הלל להורות בדברי בית שמאי.

משנה ו: המוכר עבדו לגוי או לחוצה לארץ, יצא בן חורין. אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהן, מפני תקון העולם. ואין מבריחין את השבויין, מפני תקון העולם. רבן שמעון בן גמליאל אומר, מפני תקנת השבויין. ואין לוקחים ספרים תפלין ומזוזות מן הגוים יותר על כדי דמיהן, מפני תקון העולם: משנתנו מביאה דינים נוספים שתיקנו חכמים מפני תיקון העולם:

המוכר את עבדו הכנעני לגוי, או שמכרו לישראל הגר בחוצה לארץ, יצא בן חורין, כלומר, אם ברח מאדונו, או שהכריחו בית דין את המוכר לשוב ולקנות את עבדו מהגוי או מאדונו החדש שבחוץ לארץ, יוצא העבד לחירות, ותיקנו כן כדי שלא ינהגו בני אדם למכור את עבדיהם לגויים או לחוץ לארץ, שהרי במכירת העבד לגוי הוא מפקיעו מאפשרות לקיים את המצוות שהוא חייב בהם, ובמכירתו לחוץ לארץ הוא מאלצו לצאת מארץ ישראל, ובאופן זה קנסו את הישראל שקנאו, שחייב לשחררו בחינם.

אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהן - גויים ששבו יהודים, ודורשים תמורתם מחיר גבוה יותר מהנהוג, אסור לפדותם במחיר זה, מפני תקון העולם, שלא ירבו הגויים לשבות יהודים, כדי לקבל תמורתם מחיר גבוה יותר משבויים רגילים. ואין מבריחין את השבויין מתחת יד השבאים הגויים בתחבולות שונות, מפני תקון העולם, שעל ידי זה כשיבואו לידם שבויים אחרים יכבידו עליהם לאוסרם בשלשלאות חזקות, שלא יוכלו להבריחם. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אין חוששים על שבויים העתידים לבא, אלא האיסור הוא מפני תקנת השבויין שנמצאים בידם כבר עכשיו, שאם נברח אחד מהם יכבידו עולם על השאר, אבל אם יש בידם רק שבוי אחד, מותר להבריחו.

ואין לוקחים ספרים [-ספרי תורה], תפלין ומזוזות מן הגוים יותר על כדי דמיהן, מפני תקון העולם, שלא ירגילו עצמם לגנוב מישראל תשמישי קדושה אלו, כדי למוכרם ביוקר ליהודים אחרים.

משנה ז: המוציא את אשתו משום שם רע, לא יחזיר. משום נדר, לא יחזיר. רבי יהודה אומר, כל נדר שידעו בו רבים, לא יחזיר. ושלם ידעו בו רבים, יחזיר. רבי מאיר אומר, כל נדר שצריך חקירת חכם, לא יחזיר. ושאינו צריך חקירת חכם, יחזיר. אמר רבי אליעזר, לא אסרו זה אלא מפני זה. אמר רבי יוסי ברבי יהודה. מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו, קונם אם איני מגרשך, וגרשה. והתירו לו חכמים שיחזירנה, מפני תקון העולם: אדם המגרש את אשתו, ועדיין לא נישאה לאחר, רשאי להחזירה [חוץ מכהן, האסור אף בגרושת עצמו]. משנתנו מביאה אופנים שונים שבהם אסור לאדם להחזיר את אשתו לאחר שגרשה:

המוציא [-המגרש] את אשתו משום שיצא עליה שם רע של זנות, לא יחזיר - אסור לו להחזירה לעולם, אף אם התברר שהלעז היה שקר, מהטעם שיבואר להלן. וכן המגרש את אשתו משום נדר - שהיתה רגילה לידור נדרים, ואמר 'אי אפשי באשה נדרנית', לא יחזיר לעולם, ואפילו אם התיר חכם את נדריה. והטעם בזה, כיון שחששו חכמים שלאחר הגירושין תינשא לאחר, ואחר זמן יתברר שהלעז היה בשקר או שיתיר חכם את הנדר, ויערער הבעל הראשון על כשרות הגט ויאמר שאילו היה יודע שאין הלעז נכון או שהנדר יותר, לא היה מגרשה, ולפי דבריו נמצא שאינה מגורשת ונישאת באיסור לשני, ויצא לעז על בניה מהשני שהם ממזרים, ולכן אומרים לו מתחילה שידע שהמגרש את אשתו משום שם רע או משום נדר אינו יכול להחזירה לעולם, ומתוך כך גומר בדעתו לגרשה לגמרי.

רבי יהודה אומר, טעם דין זה אינו מחשש לעז, אלא שלא רצו חכמים שיהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים, וכשיודעת האשה שאם יגרשנה הבעל משום שם רע ומשום נדר לא יוכל להחזירה, תהא זהירה ביותר בדברים אלו, ולכן לגבי נדרים יש חילוק, כל נדר שידעו בו רבים - עשרה בני אדם או יותר, יש בכך פרסום, ולכן לא יחזיר - אסור לו להחזירה, ואילו נדר שלא ידעו בו רבים, ואינו מפורסם, יחזיר - רשאי להחזיר.

רבי מאיר אומר, אמנם הטעם הוא כדעת תנא קמא, שמע יוציא הבעל לעז על הגט לאחר זמן, אך עדיין יש חילוק בנדרים, כל נדר שצריך חקירת חכם כדי להתירו, לא יחזיר, שאם לא כן יוכל הבעל להוציא לעז ולומר שלא ידע שניתן להתירו, ואילו היה יודע שניתן להתירו לא היה מגרשה, ואילו נדר שאינו צריך חקירת חכם, אלא הבעל עצמו יכול להפירו, ולא הפירו, אינו יכול להוציא לעז לאחר זמן, שהרי בידו היה להפר את הנדר, ולכן אם ירצה, יחזיר.

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, באמת הסברא היא בהיפך מסברת רבי מאיר, ובנדר הצריך חקירת חכם פחות מסתבר לתקן שלא יחזיר, כיון שלא יוכל הבעל להוציא לעז ולומר שאילו היה יודע שחכם יכול להתיר את הנדר לא היה מגרשה, לפי שחזקה היא שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין להתיר את נדריה, ובודאי היה מגרשה בכל מקרה, ומכל מקום הדין הוא כדברי תנא קמא, שבכל מקרה אינו רשאי להחזירה, **וְלֹא אָסְרוּ זֶה** - נדר הצריך חקירת חכם, **אֶלָּא מִפְּנֵי זֶה** - מפני נדר שאין צריך חקירת חכם, שבו יכול הבעל להוציא לעז ולומר שלא ידע שהוא יכול להפר את נדרה, ולכן תקנו שאינו יכול להחזירה כלל, בשום אופן שגירשה משום נדר.

מבואר בגמרא שיש להוסיף כאן קטע במשנה, בו מבואר שרק המוציא את אשתו משום נדר שהיא נדרה, אינו יכול להחזירה, אבל אם הוציאה מחמת נדר שנדר הוא עצמו, יכול הוא להחזירה. ומביאה המשנה מעשה בענין זה, **אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה בְּמִקוּם שִׁשְׁמוּ צִידוֹן, בְּאֶחָד שְׂאֲמַרְלָא שְׂתוּ, קוֹנֵם** - ייאסרו עלי כל הפירות בנדר **אִם אֵינִי מְגַרְשִׁיךָ, וְגַרְשָׁה, וְהִתִּירוּ לּוֹ חֲכָמִים שְׂיַחְזִירְנָהּ, מִפְּנֵי תַקוּן הָעוֹלָם**, כלומר, כיון שלא שייך כאן 'תיקון העולם' שיש באופן שגירשה מחמת נדר שנדרה היא.

משנה ח: הַמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אֵילוּנִית, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא יַחְזִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, יַחְזִיר. נִשְׂאֵת לְאַחַר וְהָיוּ לָהּ בָּנִים הַיָּמִנִי, וְהִיא תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹמְרִים לָהּ, שְׂתִיקוּתֵיךְ יָפָה לֵיךְ מִדְּבוּרֵיךְ: משנתנו מביאה אופנים נוספים, בהם אסור לאדם להחזיר את אשתו לאחר שגירשה:

הַמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אֵילוּנִית - אינה ראויה לילד [אילונית מלשון איל, כלומר שהיא כאיל זכר שאינו יולד], **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא יַחְזִיר** - אסור לו להחזירה לעולם, כיון שחששו חכמים שתינשא לאחר, ותלד לו, ויאמר בעלה הראשון שאילו היה יודע שהיא ראויה לילד לא היה מגרשה, ולדבריו הגט ניתן בטעות והרי היא אשת איש, ונמצא מוציא לעז על בניה מהשני שהם ממזרים, ולכן תיקנו שלעולם לא יוכל להחזירה, וכיון שמגרש על דעת כן לא יוכל להוציא עליה לעז. **וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, יַחְזִיר**, כיון שלא התנה איתה בפירוש ובתנאי כפול שהגט ניתן לה רק אם היא איילונית, וממילא אף אם יתברר שאינה איילונית, אין הגט בטל. אשה איילונית יכול בעלה לגרשה ואינו חייב ליתן לה כתובתה, כיון שמקח טעות הוא, שעל דעת כן שהיא איילונית לא היה נושאה ולא מתחייב לה כתובה.

אם **נִשְׂאֵת** אותה אשה, שגירשה בעלה מחמת שהיא

אילונית, **לְאָדָם אַחֵר, וְהָיוּ לָהּ בָּנִים הַיָּמִנִי, וְהִיא תּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ** מבעלה הראשון, כיון שהתברר עתה שאינה איילונית, **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹמְרִים לָהּ** לאותה אשה, **שְׂתִיקוּתֵיךְ יָפָה לֵיךְ מִדְּבוּרֵיךְ** - מוטב לך שתשתקי ולא תתבעי כתובתה, כיון שאם תתבעי אותה בטענה שאינך איילונית, יאמר הבעל הראשון שאילו היה יודע שעליו ליתן לך כתובתך לא היה מגרשך, ואם כן הגט ניתן לך בטעות, והוא בטל ובנייד מהשני ממזרים, ולכן מוטב לה שלא תתבע כתובתה כלל.

משנה ט: הַמוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ וְאֶת בְּנָיו לְגוֹי, אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ, אֲבָל פּוֹדִין אֶת הַבָּנִים לְאַחַר מֵיתַת אָבִיהֶן. הַמוֹכֵר שְׂדֵהוּ לְגוֹי וְחָזַר וְלָקְחָהּ מִמֶּנּוּ (יִשְׂרָאֵל), הַלּוֹקֵחַ מִבְּיַד מְמַנּוּ בְּפוּרִים, מִפְּנֵי תַקוּן הָעוֹלָם: משנתנו מביאה תקנות נוספות של חכמים, בענין מכירת בני אדם ונכסים לגויים:

אדם **הַמוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ וְאֶת בְּנָיו לְגוֹי**, ועשה כן כבר שלש פעמים, שפדוהו וחזר ומכר את עצמו, **אֵין חוֹזְרִים וּפּוֹדִין אוֹתוֹ**, כיון שבודאי אחרי שיפדוהו ילך וימכור שוב את עצמו ואת בניו,

אֲבָל פּוֹדִין אֶת הַבָּנִים לְאַחַר מֵיתַת אָבִיהֶן. הַמוֹכֵר שְׂדֵהוּ שְׁבָאֵרָץ יִשְׂרָאֵל לְגוֹי, לּוֹקֵחַ וּמִבְּיַד מְמַנּוּ בְּפוּרִים - חייב היהודי המוכר לקנות בכל שנה מהגוי את פירות הביכורים ולהביאם לבית המקדש, **מִפְּנֵי תַקוּן הָעוֹלָם**, שלא יהא אדם רגיל למכור שדותיו לגויים, ואם מכר - יטרח לחזור ולקנות מהם את השדה.

פרק ד, משנה א: השולח גט לאשתו, וקודם שבא לידה אמר לשליח או לאשה שהוא מבטלו, הרי הוא בטל. אבל לאחר שהגיע לידה, הרי התגרשה, ואינו יכול לבטלו.

משנה ב: מעיקר הדין יכול הבעל לבטל את הגט ששלח לאשתו בפני בית דין, אף שאין השליח או האשה יודעים שביטל, אך רבן גמליאל הזקן תיקן שלא יעשו כן, מחשש שתינשא על סמך גט זה, והרי הוא בטל.

איש או אשה שיש להם שני שמות, המוכרים בשני מקומות שונים, בתחילה היו כותבים רק שם אחד, וחששו חכמים שיטעו ויסברו שהגט פסול, ולכן תיקן רבן גמליאל הזקן שיכתבו 'איש פלוני וכל שם שיש לו', וכן 'אשה פלונית וכל שם שיש לה'.

משנה ג: מעיקר הדין אלמנה הבאה לגבות כתובתה מנכסי יתומים צריכה להשבע שלא נטלה מהם כלום, אך היו בתי דינים חוששים שתורה היתר לעצמה להשבע לשקר כיון שהיא טורחת עבור היתומים, ולכן נמנעו מלהשביעה, ולא היתה גובה כתובתה. ותיקן רבן גמליאל הזקן שתידור ליתומים מה שירצו, שייאסר עליה בהנאה אם נטלה מדמי כתובתה, וכיון שנדר קל יותר משבועה לא היו חוששים לעשות כן, והיתה גובה כתובתה. מעיקר הדין די בעדים שראו את מסירת הגט מהבעל לאשה, אך מחשש שימותו ולא תוכל האשה להוכיח שהתגרשה תיקן רבן גמליאל הזקן שיחתמו העדים על הגט.

הלל הזקן תיקן שלפני שנת שמיטה יכתבו המלוים 'פרוזבול', שהוא שטר מסירת החובות לבית דין, ועל ידי זה אין שביעית משמטת, כדי שלא יימנעו מלהלוות קודם השמיטה.

משנה ד: עבד כנעני שנשבה לבין הגויים, והתייאש בעליו, ופדאוהו ישראלים, לדעת תנא קמא: אם כוונת הפודה היתה שיהא עבדו, ישתעבד לשני. ואם כוונתו להוציאו לחירות, יצא לחירות. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל בין כך ובין כך ישתעבד לראשון, מחשש שיפיל עצמו בכוונה לבין הגויים, כדי להפקיע עצמו מרבו.

עבד כנעני ששעבדו רבו בחובו, ושחררו, מעיקר הדין העבד משוחרר לגמרי ואינו חייב כלום למלוה של רבו, אך מחשש שהלה יכנה אותו 'עבד' תיקנו שהמלוה יכתוב לו גם כן שטר שחרור, והעבד יכתוב לו שטר חוב שישלם לו את שווי [או את החוב, הפחות מביניהם]. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל אין העבד חייב כלום, אלא רבו הראשון כותב שטר חוב למלוה, מדין מזיק שעבדו של חברו, שחייב.

משנה ה: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, מעיקר הדין עובד את רבו יום אחד וחופשי לעצמו יום אחד, אך כיון שאינו יכול לישא אשה, לא שפחה ולא בת חורין, תקנו חכמים שישחררנו רבו לגמרי, ויכתוב העבד שטר חוב על דמי חציו לרבו.

משנה ו: המוכר את עבדו הכנעני לגוי, וברח העבד מהגוי, או שכפו בית דין את המוכר לקנותו מהגוי, עליו להוציאו לחירות בחינם. וכמו כן המוכר את עבדו לישראל הגר בחוץ לארץ, חייב הקונה להוציאו לחירות בחינם. אסור לפדות שבויים יהודים מיד הגויים ביותר מהמחיר הנהוג, כדי שלא ירבו הגויים לשבות יהודים בדווקא. אין מברחים את השבויים מתחת יד הגויים בתחבולות, מחשש שיכבידו על שבויים אחרים שיבואו לידם. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל החשש הוא רק שמא יכבידו על שבויים שכבר בידם, ולכן אם אין אלא שבוי אחד, מותר להבריחו.

אין פודים ספרי תורה, תפילין ומזוזות מיד הגויים ביותר משוויים, מחשש שירבו לגנוב דברים אלו.

משנה ז: המגרש את אשתו מחמת שיצא עליה לעז של זנות, או משום שהיתה רגילה בנדרים, אסור לו להחזירה לעולם, אף אם התברר שהלעז אינו נכון, או שחכם התיר את נדרה. ולדעת תנא קמא ורבי אליעזר הטעם הוא מחשש שתינשא לאחר, ויטען הבעל שטעה בגירושין אלו, מאחר ולא ידע שהלעז אינו נכון או שחכם יתיר את נדרה, והגט בטל, ויוציא לעז על בניה שהם ממזרים. ולרבי מאיר יש חילוק בין נדר הצריך חקירת חכם, שלא יחזיר, מחשש שיטען הבעל שלא ידע שניתן להתירו, לבין נדר שהבעל עצמו יכול היה להפירו, שרשאי לבהחזירה, כיון שאינו יכול להוציא לעז, שהרי היה בידו להפירו. ולרבי יהודה טעם הדין הוא כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים, ולכן רק בנדר מפורסם שידעוהו רבים - לא יחזיר, אבל בנדר רגיל, יחזיר.

אדם שגירש את אשתו מחמת נדר שנדר הוא עצמו, והותר נדרו, רשאי להחזירה.

משנה ח: המגרש את אשתו מחמת שאינה ראויה ללדת, לדעת רבי יהודה אינו רשאי להחזירה לעולם, מחשש שתינשא לאחר ותלד לו, ויטען הבעל הראשון שהיו אלו גירושי טעות. ולדעת חכמים רשאי להחזירה ואין לחוש ללעז, כיון שלא התנה בתנאי מועיל שהגירושין רק מחמת שאינה ראויה ללדת.

אשה שאינה יכולה ללדת, והתגרשה מחמת כן מבעלה, אין לה דמי כתובה. ואם נישאה לאחר וילדה לו, אינה יכולה לתבוע כתובתה מבעלה הראשון, שאם כן - יטען הראשון שהיו אלו גירושי טעות, שאילו ידע שעליו לשלם לו דמי כתובתה לא היה מגרשה.

משנה ט: אדם שמכר את עצמו או את בניו לגויים, ופדאוהו וחזר ומכר, ועשה כך שלש פעמים, שוב אין פודים אותם. אך לאחר שמת האב, פודים את הבנים.
המוכר שדה בארץ ישראל לגוי, חייב לקנות מהגוי את פירות הביכורים ולהביאם למקדש, כדי שלא יהיו רגילים למכור שדות לגויים, ואם מכרו - יטרחו לפדותם.

פרק ה

משנה א: הַנְּזָקִין שְׁמִין לָהֶם בְּעֵדוּת, וּבַעַל חוֹב בְּבִינוּנִית, וּכְתַבַּת אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אִף כְּתַבַּת אִשָּׁה בְּבִינוּנִית:

משנתנו מביאה את דינה של אשה הבאה לגבות כתובתה לאחר שהתגרשה או התאלמנה, ואגב כך מביאה המשנה את דיני שאר גביות חיובי ממון:

הַנְּזָקִין - אדם שהוזק מגופו או מממונו של חברו, ואין המזיק רוצה לשלם בממון אלא בקרקע, **שְׁמִין לָהֶם בְּעֵדוּת** - משערים את נזקיהם בקרקע המשובחת ביותר שיש למזיק, שנאמר 'מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם' [ובגמרא נחלקו האם אכן כוונת התורה למיטב שדהו של המזיק, או שכוונת התורה למיטב שדהו של הניזק, אלא שחכמים הוסיפו ותיקנו שאם קרקעותיו של המזיק משובחות יותר, גובים מהמשובחת שבקרקעותיו, כדי שיזהרו בני אדם שלא להזיק]. **וּבַעַל חוֹב** - מלוה הבא לגבות קרקע מהלוה שלו, משערים את חובו **בְּבִינוּנִית** שבקרקעות הלוה, ואמנם מן התורה היה ראוי שיגבה מהקרקע הגרועה ביותר שיש ללוה, אך חששו חכמים שמחמת כך יימנעו בני אדם מלהלוות, ולכן תיקנו שיגבה מקרקע בינונית. **וּכְתַבַּת אִשָּׁה** - אשה הבאה לגבות את כתובתה לאחר שהתגרשה או התאלמנה, **בְּזִבּוּרִית** - גובה מהקרקע הגרועה ביותר שבנכסי הבעל, כעיקר דין התורה, ולא ראו חכמים צורך לתקן שתגבה מקרקע משובחת יותר, כיון שאין דבר זה עשוי לגרום לאשה שלא להינשא. **רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אִף כְּתַבַּת אִשָּׁה בְּבִינוּנִית**, ותקנת חכמים היא, כדי שיהא חן האנשים בעיני הנשים, ותרצינה להינשא להם.

משנה ב: **אֵין נִפְרָעִין מִשְׁעֲבָדִים בְּמָקוֹם שֵׁישׁ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרֵין, וְאִפְלוּ הֵן זִבּוּרִית. אֵין נִפְרָעִין מִנְּכָסֵי יְתוּמִים, אֶלָּא מִן הַזִּבּוּרִית:**

משנתנו ממשיכה בדיני גביית חוב. יש להקדים, שאדם הלוה ממון בשטר שיש בו עדים, כל נכסיו משתעבדים להלוואה זו, ואף אם מכר את הקרקעות לאחרים, יכול המלוה לגבות את הקרקע מיד הקונים [והקונים חוזרים וגובים מהמוכר את הפסדו]. משנתנו מבארת מתי יכול הנושה לגבות את חובו מלקוחותיו של הלוה. **אֵין נִפְרָעִין** - אין בעלי חובות גובים את חובותיהם **מִשְׁעֲבָדִים** - מקרקעות הנמצאות ביד לקוחות, **בְּמָקוֹם שֵׁישׁ נְכָסִים בְּנֵי חוֹרֵין** - כאשר יש נכסים ביד הלוה עצמו, ו**אִפְלוּ** אם הנכסים שביד הלוה עצמו **הֵן זִבּוּרִית** - קרקעות גרועות, ואילו הקרקעות שביד הלקוחות הן בינוניות, ואף שלמדנו לעיל (משנה א) שבעל חוב גובה מבינונית, זהו רק באופן שכל הקרקעות ביד הלוה, או שכולן ביד הקונים, אבל כאשר יש קרקע כל שהיא ביד הלוה, גובה המלוה ממנה, אף שאינה בינונית אלא זיבורית.

דין נוסף: **אֵין נִפְרָעִין** - אין בעלי חובות גובים את חוב האב שמת **מִנְּכָסֵי יְתוּמִים** שהניח אחריו, **אֶלָּא מִן הַזִּבּוּרִית** - מהקרקעות הגרועות בלבד, ואף שהניח קרקעות בינוניות, ובסתם מלוה תיקנו חכמים שיגבה מבינונית, מכל מקום ביתומים העמידו חכמים את הדין כפי דין התורה, שבעל חוב גובה מזיבורית, ולא חששו שיימנעו בני אדם מלהלוות מחמת כך, לפי שאין אדם חושש שימות הלוה.

משנה ג: **אֵין מוֹצִיאִין לְאֲכִילַת פְּרוֹת וְלִשְׂבַח קְרָקְעוֹת וְלִמְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת מִשְׁעֲבָדִים, מִפְּנֵי תַקּוּן הָעוֹלָם. וְהַמּוֹצֵא מִצִּיּוֹן, לֹא יִשְׁבַּע, מִפְּנֵי תַקּוּן הָעוֹלָם:**

משנתנו ממשיכה בדיני נכסים שביד הלקוחות [משועבדים], ומפרטת חובות ממון נוספים שאינם נגבים מנכסים אלו:

אֵין מוֹצִיאִין - אין גובים **לְאֲכִילַת פְּרוֹת וְלִשְׂבַח קְרָקְעוֹת** - גזלן שגזל קרקע ומכרה לאדם אחר, והקונה זרעה ואכל את פירותיה, או שנטע בה אילנות והשביח את שוויה, יכול הנגזל להוציא מיד הקונה את הקרקע עצמה עם הפירות והשבח שהשביחה, ומשלם לו רק את הוצאותיו, ואילו הקונה חוזר ותובע מהגזלן שמכר לו את הקרקע שישלם לו את הקרקע עצמה ששילם לו עליה, וגם את שווי הפירות והשבח שהשביחה [החלק שיותר על ההוצאה, שהרי את ההוצאה כבר קיבל מהנגזל], ואף שאת שווי הקרקע עצמה יכול הקונה לגבות גם מלקוחותיו של הגזלן, שקנו את קרקעותיו [כיון שהכסף ששילם הקונה לגזלן תמורת הקרקע נחשב עתה כהלוואה, וכיון שכתב שטר מכירה הרי זו כהלוואה בשטר, ומלוה בשטר גובה את חובו מנכסים משועבדים], את שווי הפירות והשבח יכול הקונה לגבות רק מהגזלן עצמו, ולא מלקוחותיו, כיון שחיוב זה אינו כתוב בשטר. **וְלִמְזוֹן הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת** - וכן אדם

שמות והניח אלמנה ובנות, ומתנאי כתובה הוא שיתפרנסו מנכסיו לאחר מותו, אין גובים חיוב זה מנכסים משעבדים שביד הלקוחות, אלא מנכסים שביד היורשים בלבד, והטעם בדינים אלו הוא מפני תקון העולם, כלומר, כיון שאדם הקונה קרקע יכול לברר לפני כן כמה הם חובותיו של המוכר, והאם יש לו נכסים אחרים לשלם מהם את חובותיו, ואם לא בירר וקנה את נכסיו האחרונים, הרי הוא הפסיד לעצמו, ויכולים הנושים להוציא ממנו את הקרקע [והוא חוזר ותובע את המוכר], אבל בדברים אלו, שהם פירות ושבח ומזונות האלמנה והבנות, אין אפשרות לברר תחילה כמה הוא החוב, כיון שהם דברים שאין להם קיצבה, שהרי יכול הקונה להשביח את הקרקע הרבה, וכן אין ידוע כמה מזונות יצטרכו האשה והבנות, ולכן תיקנו חכמים שאין גובים דברים אלו מנכסים שביד הלקוחות, שהרי בדברים אלו אין אדם יכול להזהר ולברר קודם שיקנה נכסים. והמוציא מציאה, וכשבא להשיבה למאבד תבעו הלה שאינו משיב את כולה, וכגון שאומר שמצא מאה זוז והמאבד טוען שאיבד מאתיים, אף שהוא מודה במקצת המחויב שבועה מן התורה, תיקנו חכמים שלא ישבע, מפני תקון העולם, שאם תחייבנו שבועה לא ירצה שום אדם להשיב אבידה, מחשש שהלה יתבענו ויטען שלא השיב את כולה, ויצטרך להשבע.

משנה ד: יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שמונה להן אביהן אפטרופוס, חייב לעשר פרותיהן. אפטרופוס שמונה אבי יתומים, ישבע. מנהו בית דין, לא ישבע. אבא שאול אומר, חלוף הדברים. המטמא והמנדמע והמנסך בשוגג, פטור. במזיד, חייב. הפהנים שפגלו במקדש מזידין, חייבין.
משנתנו מביאה דינים נוספים שהם מפני תיקון העולם:

יתומים שסמכו עצמם אצל בעל הבית, שיטפל בכל צרכיהם, אף שלא מינהו אדם בפירוש לאפטרופוס, או שמונה להן אביהן קודם מותו אדם מסוים כאפטרופוס, חייב אותו אדם לעשר - להפריש תרומות ומעשרות מפרותיהן של היתומים, העומדים לאכילה.
אפטרופוס שמונה אבי יתומים, לאחר שסיים את תפקידו וגדלו היתומים, ישבע שלא נטל לעצמו מממונם כלום, כיון שחששו חכמים שיורה היתר לעצמו ליטול מממונם, מאחר והוא טורח עבורם, ולא חששו שמא יימנעו בני אדם מחמת כן מלשמש כאפטרופוסים, מאחר ואבי היתומים מינהו לכך, בודאי עשה לו האב טובה מסוימת, שמחמתה הוא מיטיב עמו, ולא ימנע מחמת חיוב שבועה מלהיטיב עם יתומיו. אבל אם מנהו בית דין, לא ישבע, מחשש שיימנעו בני אדם מלשמש כאפטרופוסים, כדי שלא להתחייב בשבועה. אבא שאול אומר, חלוף הדברים, אם מינה אותו אבי היתומים, אין לחייבו שבועה, מחשש שימנע מלעשות כן, מאחר ואין לו כל תועלת מכך. אך אם מינהו בית דין, חייב להשבע, כיון שיש לו כבוד בכך שהכל רואים שבית דין מחשיבים אותו לאדם נאמן וסומכים עליו, ואף אם יתחייב שבועה, לא יגרום לו הדבר להימנע מלשמש כאפטרופוס.

המטמא פירות טהורים של חבירו, ונפחת ערכם, והמנדמע - מערב פירות תרומה בפירות חולין של חבירו, ונפחת ערכם, שהרי אינם ראויים עתה אלא לכהנים, המותרים באכילת תרומה, והמנסך יין של חבירו לעבודה זרה, ואוסרו בהנאה, אם עשה דברים אלו בשוגג, פטור, כיון שזהו היזק שאינו ניכר, ואינו נחשב 'נזק' לגבי חיוב תשלומים בדיני אדם [אך בדיני שמים, חייב לשלם]. ואם עשה כן במזיד, חייב, ותקנת חכמים היא זו, שלא יהא כל אדם הרוצה להזיק לחבירו מזיקו בהיזק שאינו ניכר, ואומר פטור אני.

הפהנים שפגלו במקדש - שפסלו קרבן של אדם על ידי מחשבה, כגון שחשבו בזמן העבודה שייאכל חוץ למקומו, או לאחר זמנו, אם עשו כן מזידין, שידעו שהקרבן נפסל בכך, חייבין לשלם לו דמי קרבנו [ואף בקרבן נדבה, שאינו חייב להביא קרבן אחר תחת הפסול, מכל מקום קשה בעיניו הדבר, שהרי רצה להביא דורון לפני ה'], ואף זה קנס חכמים הוא, כדי שלא ינהגו כן.

משנה ה: העיד רבי יוחנן בן גודגדה על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט. ועל קטנה בת ישראל שנסאת לכהן, שאוכלת בתרומה. ואם מתה, בעלה יורשה. ועל המריש הגזול שבנאו בבירה, שיטול את דמיו, מפני תקנת השבים. ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים, שהיא מכפרת, מפני תקון המזבח:
משנתנו מביאה דינים מסוימים שנמסרו כעדות על ידי רבי יוחנן בן גודגדה [והובאו דינים אלו גם במסכת עדיות], כיון ששני הדינים האחרונים המוזכרים כאן נתקנו משום תיקון העולם:

העיד רבי יוחנן בן גודנה, על דינה של החרש ששאלה אביה בקטנותה, שקידושין אלו הם קידושין גמורים
מדאורייתא [בשונה מקידושי חרשת עצמה, לאחר שגדלה, שתופסים רק מדרבנן], שאף על פי
כן היא יוצאה בגטשנותן לה בעלה, ואף שאין לה דעת, כיון שיכול אדם לגרש את אשתו בעל כרחא, ואין צורך
בדעתה. וכן העיד על דינה של יתומה קטנה בת ישראל, ששאלה לכהן על ידי תקנת חכמים, שתיקנו שאמה ואחיה
יכולים לקדשה, שאף שקידושיה חלים רק מדרבנן, אוכלת בתרומה, והיינו בתרומה דרבנן [של פירות החייבים
בהפרשת תרומה רק מדרבנן, והחידוש בזה שלא גזרו איסור באכילת תרומה דרבנן, מחשש שתבא לאכול תרומה
דאורייתא, האסורה לה. ואם מתה אותה יתומה קטנה לאחר שנשאת, בעלה יורשה, ואף שמן התורה לא חלו
קידושיה, מכל מקום תיקנו חכמים שבעלה יירשנה, ואף שמן התורה קרוביה יורשים אותה, הפקר בית דין
הפקר. וכן העיד על המריש - קורת עץ הגזול, שבנאו הגזול בבירה - בבנין גדול, ועתה חוזר הגזול בתשובה, ומצד
הדין צריך הוא להשיב את הגזילה בעצמה, אך יש הפסד מרובה לסתור את כל הבנין ולהוציא את המריש, ותיקנו
חכמים שיטול הנגזל מהגזול את דמיו של המריש, מפני תקנת השבים בתשובה, שאם יצטרך לסתור את כל הבנין,
ימנע ולא יחזור בתשובה.

וכן העיד על החטאת הגזולה - אדם שגזל בהמה מחבירו, והקדישה לחטאת, והקריבוה, ומצד הדין אינה קדושה
כלל ונשארה חולין, שאם לא נודעה לרבים - לא ידעו אפילו שלשה בני אדם על גזילה זו, תקנו
חכמים שהיא מכפרת, ואינו צריך להביא קרבן אחר, מפני תקון המזבח, שאם לא כן יהיו הכהנים עצובים שאכלו
מחולין שנשחטו בעזרה, ויימנעו מלעבוד במקדש, ומכח הפקר בית דין הפקר הפקיעו את הבהמה מרשות הנגזל,
וחלה הקדשתו של הגזול.

**משנה ו: לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה. מהרוגי המלחמה ואילך, יש בה סיקריקון. כיצד, לקח
מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית, מקחו בטל. מבעל הבית וחזר ולקח מסיקריקון, מקחו קנים. לקח מן האיש
וחזר ולקח מן האשה, מקחו בטל. מן האשה וחזר ולקח מן האיש, מקחו קנים. זו משנה ראשונה. בית דין של
אחריהם אמרו, הלוקח מסיקריקון נותן לבעלים רביע. אימתי, בזמן שאין בידו לקח. אבל יש בידו לקח, הן
קודמין לכל אדם. רבי הושיב בית דין ונמנו, שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש, כל הקודם לקח,
זוכה, אבל נותן לבעלים רביע.**

בזמן חורבן בית המקדש השני היתה יד הגויים תקיפה על ישראל, והיו גוזלים מנכסיהם, ולא יכלו הנגזלים
לתובעם לדין, משנתנו מבארת דינים שונים שנאמרו באותה תקופה:

לא היה סיקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה - בזמן שהיתה גזירה על ישראל שהיו הגויים רשאים להרוג בהם
כרצונם, לא היו בית דין של ישראל דנים דין סיקריקון, כלומר, דינו של גוי גזולן הקונה קרקע מישראל בעל
כרחו, ומוכרה לישראל אחר, והטעם, כיון שבאותו זמן ידע כל אדם שאינו יכול לעשות דין עם הגוי, וכשנטל ממנו
הגוי את הקרקע ונתן לו את דמיה, גמר בדעתו למוכרה לו, וכשמכרה הגוי לישראל אחר, זכה בה הקונה, ואין
הבעלים הראשון יכול לתובעו בדין. מהרוגי המלחמה ואילך - לאחר שעברה תקופה זו, וכבר לא היו הגויים
רשאים להרוג בהם כרצונם, יש בה סיקריקון - היו דנים בה דינים אלו, ובאופנים מסוימים יכלו הבעלים הראשון
להוציא את הקרקע מיד הישראל שקנאה מהגוי.

מבארת המשנה, כיצד, לקח - קנה הישראל השני את הקרקע מסיקריקון, ולאחר מכן חזר ולקח - קנאה
שוב מבעל הבית - מהבעלים הראשון, שהגוי נטלה ממנו, מקחו בטל, ואינו יכול לטעון שמכד שהבעלים הראשון
שתק וקיבל את דמי הקרקע מוכח שהסכים למקח זה, שהרי יטען הלה שפחד מאותו גוי, ולכן הוכרח לשתוק
ולהסכים למכירה, ועתה הוא מגלה שלא הסכים לכך. אבל אם קנה תחילה מבעל הבית, ואחר
כך חזר ולקח גם מסיקריקון, מקחו קנים, כיון שאף הבעלים הראשון התרצה במקח זה, ואינו יכול לטעון שמחמת
פחדו מהגוי הסכים למכירה עוד לפני שהגוי עצמו מכרה.

מביאה עתה המשנה דין דומה לכך לגבי הקונה מאדם קרקע המשועבדת לכתובת אשתו: לקח - קנה אדם
קרקע מן האיש, ולאחר מכן חזר ולקח מן האשה, מקחו בטל, כיון שיכולה האשה לומר שלא רצתה כלל למכור,
אלא רצתה לעשות נחת רוח לבעלה, ולכן חתמה גם היא על שטר המכירה. אבל אם קנה
תחילה מן האשה, וחזר ולקח מן האיש, מקחו קנים.

ממשיכה המשנה בדיני סיקריקון: הלכה זו, שאם לקח מסקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל, **זו משנה ראשונה**, כפי ששנו חכמים בתחילה, אבל **בית דין של אחריהם אמרו**, הלוקח מסיקריקון מקחו קיים, ונותן לבעלים רביע ממחיר הקרקע, כיון ששיערו חכמים שהסיקריקון מוזיל את הקרקע בשיעור רבע. **אימתי** - באיזה אופן נאמר דין זה, שנותן הקונה לבעלים הראשון רבע מהמחיר והקרקע נשארת בידו, **בזמן שאין בידו של הבעלים ממון לקח** - לקנות את השדה, **אבל יש בידו לקח**, והבעלים הראשון רוצה לשלם לקונה את כל דמי השדה וליטלה ממנו, **הן קודמין לכלאדם**, ורשאי הבעלים לעשות כן בעל כרחו. **רבי** - רבי יהודה הנשיא, **הושיב בית דין, ונמנו** - עמדו למנין, והכריעו על פי הרוב, **שאם שהתה הקרקע בפני** - ביד הסיקריקון **שנים עשר חדש, פלהקודם לקח, זוכה**, ואין הבעלים יכול להכריחו למוכרה לו. שוב, **אבל נותן לבעלים רביע**, כפי ששנינו לעיל, ותיקנו כן חכמים כדי שלא ישתקעו קרקעות של ישראל ביד גויים. **משנה ז: חרש רומז ונרמז. בן בתירא אומר, קופץ ונקפץ, במטלטלין. הפעוטות, מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין.**

חרש, שאינו שומע ואינו מדבר, **רומז ונרמז** - יכול למכור ולקנות לפי רמיזותיו. **בן בתירא אומר, קופץ ונקפץ** - די ברמז קל על ידי קפיצת ועקימת השפתיים, ואין צורך ברמז ברור, כשיטת תנא קמא, **במטלטלין** - אם מכר או קנה מטלטלין, אך לא בקרקעות.

הפעוטות - ילדים חריפים בני שבע ושמונה, או שאינם חריפים בני תשע ועשר, **מקחן מקח וממכרן במטלטלין** - יכולים הם למכור ולקנות מטלטלין, ואף ליתנם במתנה, ותקנת חכמים היא, כדי שיוכל הקטן להתפרנס ולישא וליתן עם הבריות. **משנה ח: ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום. כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישאל, מפני דרכי שלום. מערבין בבית ישן, מפני דרכי שלום. בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון, מפני דרכי שלום. מצודות חיה ועופות ודגים יש בהם משום גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר, גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן, יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר, גזל גמור. עני המנקה בראש הזית, מה שתחתיו גזל, מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר, גזל גמור. אין ממחין ביד עניי גוים בלקט ובשכחה ובפאה, מפני דרכי שלום:** משנתנו מביאה תקנות שונות שתקנו חכמים מפני דרכי שלום:

ואלו דברים, המובאים להלן, **אמרו חכמים** שיש לנהוג בהם **מפני דרכי שלום**, כשקורים בתורה בבית הכנסת, **כהן קורא ראשון, ואחריו לוי, ואחריו ישאל, מפני דרכי שלום** - שלא יבואו לריב ביניהם מי יקרא ראשון [ומעיקר הדין לא אמרו כן אלא כשכולם שוים בחכמה, אבל אם הכהן עם הארץ והישראל תלמיד חכם, הוא קורא ראשון. אמנם המנהג הוא שאף באופן כזה הכהן קורא ראשון]. **מערבין בבית ישן** - כאשר עושים עירוב חצרות, והורגלו לתת את העירוב בבית מסוים, אין מעבירים אותו לבית אחר, **מפני דרכי שלום**, שהרי בני אדם היו רגילים לראות את העירוב במקום מסוים, וכשיראו עתה שאין שם עירוב יחשדו בבני החצר שמטלטלים ללא עירוב.

אמת מים הבאה מן הנהר ועוברת דרך כמה בורות מים של כמה בני אדם, ובעלי הבורות מטים את המים לבורותיהם, הכלל הוא שהבור **שהוא קרוב לאמה, מתמלא ראשון, מפני דרכי שלום**, שלא יבואו לריב ביניהם על סדר מילוי המים. **מצודות חיה ועופות ודגים**, אף שאין בעלי החיים נתפסים בתוך כלי [שאז הכלי נחשב כ'חצר' של בעליו וקונה את בעל החיים בקנין גמור], אלא נתפסים באופן אחר, כגון חכה הלוכדת דגים, וכדומה, אף שמצד הדין לא זכה בעל המצודה בבעלי החיים הללו, שהרי לא נעשה בהם כל קנין, מכל מקום **יש בהם משום גזל** מדברי חכמים, **מפני דרכי שלום**, שאם יבא אדם אחר ויטול את בעלי החיים שניצודו שם, יבואו להתקוטט. **רבי יוסי אומר**, אף שזו תקנת חכמים, אך תיקנו שיהא זה כגזל גמור, ויכול בעל המצודה לתבוע לדין תורה את הנוטל ממצודתו את בעלי החיים, והדיינים יוציאום מידו [אבל לתנא קמא אף שאסור ליטלם, אין בית דין מוציאים מידו].

מציאת חרש שוטה וקטן, אף שמן התורה אין להם קנין כיון שאינם בני דעת, תקנו חכמים **שיש בהן משום גזל**, ואסור ליטול מהם את מציאתם, **מפני דרכי שלום** [דין זה הוא רק במציאה, שכיון שאינה מוקנית להם על ידי אדם אחר, אין קניינם בה אלא מדרבנן. אבל חפץ שקנה חרש שוטה או קטן מאדם אחר, הרי

הקנאת האדם האחר מועילה מן התורה, וקניינם בדבר הוא קנין גמור. **רבי יוסי אומר**, יש בכך משום **גזל גמור** מדרבנן, ובית דין מוציאים את המציאה מיד הנוטלה מהם. **עני המנקף** [-המכה בענפים ש]**בראש הזית**, כדי להשיר את מעט הזיתים שנותרו שם, אף שלא עשה קנין באותם זיתים שנשרו, מכל מקום **מהשהשיר תחתיו**, אסור לאחרים משום **גזל**, **מפני דרכי שלום**. **רבי יוסיאומר**, אף בזה תקנו חכמים שיהא משום **גזל גמור**.

אין ממחין ביד עניי גוים המשתתפים עם עניי ישראל **בלקט ובשכחה ובפאה**, שהם מתנות עניים שמשאיר האדם בשדהו, **מפני דרכי שלום**.

משנה ט: משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית, נפה וכברה ורחים ותנור, אבל לא תבור ולא תטחן עמה. אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ, נפה וכברה, ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה, אבל משתטיל המים, לא תגע עמה, לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עברה. וכלן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום. ומחזיקין ידי גוים בשביעית, אבל לא ידי ישראל, ושואלין בשלומן, מפני דרכי שלום:

משנתנו ממשיכה בהבאת דינים שתקנו חכמים מפני דרכי שלום:

משאלת אשה - רשאית אשה להשאיל לחברתה החשודה על השביעית - חשודה לשמור פירות שביעית בביתה לאחר זמן הביעור, אף שיש מצוה לבערם, **נפה** לנפות את הקמה, **וכברה** - מסננת המפרידה את התבואה מהלכלוך, **ורחים** לטחון את החיטים, **ותנור**, לאפות את הפת, כיון שבכל הדברים הללו אין הכרח שתשתמש לדברי איסור, שהרי יתכן שיש לה תבואה של היתר, ומחשש למחלוקת התירו חכמים להשאיל לה כלים אלו. **אבל לא תבור** - לא תברור **ולא תטחן עמה**, כשהיא יודעת בבירור שאילו הם פירות שביעית, שהרי זהו סיוע בידים לעוברי עבירה.

אשת חבר - אשת תלמיד חכם, **משאלת** - רשאית להשאיל לאשת עם הארץ, החשודה על המעשרות, **נפה וכברה**, ואף **בוררת וטוחנת ומרקדת** - מנפה **עמה**, כיון שרוב עמי הארץ מעשרים, ומן הסתם אין כאן עבירה, **אבל משתטיל את המים** לקמח כדי ליצור בצק, **לא תגע עמה**, לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עברה, כלומר, כיון שמשעה שנעשה הבצק חל עליו חיוב הפרשת חלה, וכיון שכלי עם הארץ טמאים הם, הרי היא מטמאת את החלה, והדבר אסור, ואין לסייע לעוברי עבירה. **וכלן לא אמרו** - ולא התירו חכמים את כל הדברים הללו, **אלא מפני דרכי שלום**. ומחזיקין ידי גוים העובדים את האדמה בשנה השביעית, לומר להם 'תחזקנה ידיכם', **אבל לא** - אך אין מחזיקים את ידי ישראל העובדים בשדה בשביעית, שאסור להחזיק ידי עוברי עבירה, **ושואלין בשלומן** של הגויים בכל יום, ואף ששמו של הקדוש ברוך הוא 'שלום', מותר לאומרו לגוי, **מפני דרכי שלום**.

פרק ה, משנה א: המזיק את חברו, ובא לשלם את חובו בקרקע - משלם מהקרקע המשובחת שבנכסיו. מלוח הבא לגבות את חוב הלוח מקרקע, גובה מהקרקע הבינונית שלו. אשה הבאה לגבות את כתובתה לאחר מיתת בעלה או לאחר שהתגרשה, גובה אותה מהקרקע הגרועה שבנכסיו. ולרבי מאיר אף אשה גובה את כתובתה מקרקע בינונית.

משנה ב: אין בעלי חובות גובים את חובותיהם מנכסים שביד לקוחותיו של החייב, בזמן שיש לו עצמו נכסים, ואפילו אם דינם לגבות מקרקע משובחת או בינונית, ואילו הנכסים שבידו גרועים מהנכסים שביד לקוחותיו. הבא לגבות חובו מיתומים, גובה מהקרקע הגרועה שבנכסים.

משנה ג: גזלן שגזל קרקע ומכרה לאדם אחר, והשביחה הקונה, ועתה בא הנגזל והוציא את הקרקע מידו, גובה הקונה את דמי הקרקע ואת השבח שהשביח מהגזלן. אם אין נכסים לגזלן, גובה את דמי הקרקע מלקוחותיו של הגזלן, אך את שווי השבח אינו יכול לגבות מידם.

אדם שמת והניח אשה ובנות, הרי הן מתפרנסות מהנכסים שהשאיר, אך אינן יכולות לגבות זאת מנכסים שביד לקוחותיו. ושני דינים אלו תקנת חכמים הם, כיון שחובות אלו אינם בסכום קצוב, ואין הלקוחות יכולים להזהר מלקנות נכסים המשועבדים לחובות אלו.

המוצא מציאה, והמאבד טוען שאיבד סכום גדול יותר, אין המוצא חייב להשבע שבועת מודה במקצת, מחשש שיימנעו בני אדם מלהשיב אבידות לבעליהם.

משנה ד: יתומים שסמכו את עצמם אצל אדם מסוים, אף שלא התמנה בפירוש לאפוטרופוס, מעשר את פירותיהם.

אפוטרופוס שמינהו האב לפני מותו, נשבע לאחר סיום תפקידו שלא נטל ממנון היתומים כלום, אך אם מינהו בית דין, אינו נשבע. ולדעת אבא שאול אם מינהו בית דין, נשבע. ואם מינהו אבי היתומים, לא ישבע. המזיק את חברו בנזק שאינו ניכר לעיניים, כגון שטימא את פירותיו, עירב פירות תרומה בפירותיו, או שניסך את יינו לעבודה זרה, אם עשה כן בשוגג, פטור, כיון שאין זה נחשב נזק. ואם עשה כן במזיד, חייב לשלם, מתקנת חכמים.

הכהנים שפסלו את קרבנו של האדם במחשבת פיגול, אם עשו כן במזיד חייבים לשלם לו דמי קרבנו.

משנה ה: חרשת שהשיאה אביה בקטנותה, אף שקדושיה חלים מן התורה, יכול בעלה לגרשה בגט, כיון שאשה מתגרשת בעל כרחה. יתומה קטנה ישראלית שהשיאה אמה ואחיה לכהן, שקדושיה חלים מדרבנן, אוכלת תרומה דרבנן. ואם מתה, תקנו חכמים שבעלה יורשה. גזלן שגזל קורה ובנאה בבנין, וחזר בתשובה, אינו חייב להרוס את הבנין כדי להוציא את הקורה, אלא תקנו חכמים שמשלם לנגזל את דמיה, כדי שלא יימנעו בני אדם מלחזור בתשובה. הגוזל בהמה מחבירו והקדישה לחטאת, והקריבוה, תקנו חכמים שתהא שלו ותכפר, כדי שלא יחששו הכהנים שאכלו חולין שנשחטו בעזרה, ויימנעו מלעבוד.

משנה ו: בזמן חורבן בית המקדש השני היו גויים נוטלים שדות מישראל בעל כרחם ומשלמים להם, ואחר כך מוכרים אותן, ובתקופה שלא היו יכולים לתובעם בדין, אמרו חכמים שבודאי גמר האדם בדעתו למכור להם, ואינו יכול לחזור ולהוציא מיד הקונה. אך לאחר זמן, כשיכלו לתובעם, היו אופנים שיכלו לתבוע את השדה מהקונה הישראלי. והיינו באופן שקנה תחילה מהגוי ואחר כך קנה מהישראלי, ובאופן זה יכול המוכר לטעון שלא התרצה באמת אלא פחד מהגוי. אבל אם קנה תחילה מהישראלי ואחר כך מהגוי, אין הישראלי יכול לערער על המכירה. ולאחר זמן תיקנו שבכל אופן המקח חל, אלא שצריך הקונה לתת לבעלים הקודם רבע ממחיר הקרקע, שמן הסתם זהו השיעור שהוזיל לו הגוי במחיר הקרקע. ואם הבעלים רוצה לקנות את הקרקע כולה, רשאי לעשות כן אף שלא מרצון הקונה, אלא אם כן שהתה הקרקע ביד הגוי שנים עשר חודש, שאז אין הבעלים הראשון קודם לקנותה בעל כרחו של הקונה.

בני זוג שמכרו קרקע המשועבדת לכתובת האשה, אם תחילה מכרה האשה ואחר כך בעלה, המקח קיים. אך אם תחילה מכר האיש ואחר כך האשה, יכולה לומר שחתמה רק כדי לעשות נחת רוח לבעלה, והמקח בטל.

משנה ז: חרש, שאינו שומע ואינו מדבר, יכול למכור ולקנות על ידי רמזים. ולדעת בן בתירא די ברמז קל של קפיצת שפתיים, במטלטלין. ילדים קטנים, המבינים בטיב משא ומתן, תיקנו חכמים שיוכלו למכור ולקנות מטלטלין.

משנה ח: תקנות שונות תיקנו חכמים מפני דרכי שלום: בקריאת התורה, קורא הכהן ראשון, אחריו לוי, ואחריהם ישראל, כדי שלא יריבו מי קורא ראשון. לאחר שהורגלו בני החצר להניח את עירוב החצירות בבית מסוים, לא יעבירוהו לבית אחר, מחשש שיחשדו בהם שמטלטלים ללא עירוב. אמת המים העוברת על פני כמה בורות מים של כמה בני אדם, ממלאים את בורותיהם לפי סדר קריבתם למקור המים.

אדם הצד בעלי חיים, אף באופן שלא קנאם לפי גדרי ההלכה, תקנו חכמים שאסור ליטלם ממנו, כדי שלא יבואו לריב. חרש שוטה וקטן שמצאו מציאה, אף שמן התורה אין להם קנין, תקנו חכמים שאסור ליטול מהם אותם, כדי שלא יבואו לידי ריב. עני המכה בענפי הזית ומשיר את הזיתים, אף באופן שלא זכה בהם לפי ההלכה, תקנו חכמים שאסור לאחר ליטלם. ובשלת האופנים הללו, לדעת רבי יוסי אם נטלם אדם - בית דין מוציאים ממנו. עניי גויים המלקטים מתנות עניים יחד עם עניי ישראל, אין מוחים בהם, מפני דרכי שלום.

משנה ט: עוד תיקנו חכמים מפני דרכי שלום, שרשאית אשה להשאיל לחברתה החשודה על השביעית כלים של הכנת מאכלים, כמו נפה ותנור. אבל לא תעשה עמה מלאכה ממש כשהיא יודעת שאלו פירות שביעית, שאסור לסייע לעוברי עבירה.

אשת תלמיד חכם רשאית להשאיל לאשת עם הארץ החשודה על המעשרות כלים של הכנת מאכלים, אך לאחר שהתחילה להכין בצק לא תסייע לה כלל, כיון שהעיסה טמאה, ובכללה ה'חלה' שצריכים להפריש ממנה, והדבר אסור.

הרואה גוי עובד באדמת ארץ ישראל בשנה השביעית, רשאי לומר לו 'תחזקנה ידכם', אך הרואה ישראל העושה כן, אסור לחזק את ידו.

שואלים בשלום הגויים, מפני דרכי שלום.

משנה א: האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי, אם רצה לחזור, יחזור. האשה שאמרה התקבל לי גטי, אם רצה לחזור, לא יחזור. לפיכך אם אמר לו הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הולך ותן לה, אם רצה לחזור, יחזור. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף האומרת טול לי גטי, אם רצה לחזור, לא יחזור: נאמר בתורה לגבי מעשה הגירושין 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֶת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלַחָהּ מִבֵּיתוֹ', ומלשון 'ונתן בידיה' לומדים שצריך הבעל לתת את הגט ליד אשתו. אמנם, כיון ששלוחו של אדם כמותו, יכול הבעל למנות שליח שיתן את הגט במקומו, וכן האשה יכולה למנות שליח, שיקבל את הגט במקומה. וברגע שניתן הגט על ידי הבעל או שלוחו ליד האשה או שלוחה, חלים הגירושין. פרק זה עוסק בדיני שליחות אלו, של מסירת גט אשה: אדם האומר לשלוחו 'התקבל גט זה לאשתי' - קבל עבורה את הגט, והיה שליחה לזכות לה בו, ותתגרש מיד בקבלתך, או שאמר לו 'הולך גט זה לאשתי', בשני אופנים אלו אין הגירושין חלים עד שיגיע הגט ליד האשה, שהרי היא לא מינתה אותו לקבל את גיטה, ואין הבעל יכול למנות עבורה שליח לקבלת הגט, ולכן אם רצה הבעל לחזור בו, יחזור, שעדיין לא חלו הגירושין. האשה שאמרה לשלוחה 'התקבל לי גטי' - קבל עבורי את הגט מבעלי, וקבלתך תחשב כאילו אני קיבלתי, ונתן לו הבעל את הגט, אם רצה לחזור, לא יחזור, שהרי כבר חלו הגירושין. לפיכך, כיון שאם נתן הבעל את הגט לשלוחה של האשה אינו יכול לחזור בו, מבארת המשנה באיזה אופן בכל זאת יכול הבעל להשאיר לעצמו אפשרות לחזור בו, אם אמר לו הבעל לאותו שליח, 'אי אפשי שתקבל לה' - אינו נותן לך בתורת שליח לקבלה, שתתגרש מיד בקבלתך, 'אלא הולך ותן לה' - הריני נותן לך את הגט בתורת שליח שלי להוליד לה את הגט, הרי אין הגט חל עד שיגיע ליד האשה, ולכן אם רצה הבעל לחזור בו, יחזור. רבן שמעון בן גמליאל מוסיף על דינו של תנא קמא, ואומר, אף האומרת 'טול לי גטי' הרי זו כאילו אמרה 'התקבל לי גיטי', ומיד בקבלת השליח חלים הגירושין, ואם רצה הבעל לחזור, לא יחזור.

משנה ב: האשה שאמרה התקבל לי גטי, צריכה שתי כתי עדים. שנים שאומרים בפנינו אמרה ושנים שאומרים בפנינו קבל וקרע, אפלו הן הראשונים והן האחרונים, או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהן. נערה המאורסה, היא ואביה מקבלין את גטה. אומר רבי יהודה, אין שתי ידים זוכות פאחת, אלא אביה מקבל את גטה בלבד. וכל שאינה יכולה לשמור את גטה, אינה יכולה להתגרש: משנתנו שננתה בזמן שגזרו הגויים על שמירת המצוות, ולא היו יכולים לנהוג בפרהסיא בדיני התורה, ומבארת כיצד היו נוהגים בעניני גיטין.

האשה שאמרה לשלוחה 'התקבל לי גטי', וקיבל הלה את הגט מיד הבעל, אך מפני גזירת המלכות קרעו והשליכו, צריכה שתי כתי עדים כדי להתירה להינשא, כת אחת של שנים שאומרים בפנינו אמרה לשליח לקבל את הגט [שאם לא כן אין בקבלת השליח כלום], וכת של שנים שאומרים בפנינו קבלהשליח את הגט וקרע. מוסיפה המשנה ומבארת שאין צורך בשתי כתות עדים ממש, אלא בשתי עדויות, ולכן אפלו אותם שני עדים הן הראשונים המעידים על מינוי השליחות והן האחרונים המעידים על קבלת הגט, ואחד מן הראשונים - עד אחד מעיד על מינוי השליחות, ואחד מן האחרונים - עד אחד מעיד על קבלת הגט, ועד אחד נוסף מצטרף עמהן ומעיד על שני הדברים.

נערה בת שנים עשרה שנים [עד גיל שנים עשרה וששה חודשים] המאורסה - שהתקדשה אך עדיין לא נישאה, ובגיל זה יכול אביה לקבל עבורה את הקידושין, היא ואביה מקבלין את גטה - יכול המקדש לתת את הגט לה, כיון שהיא גדולה, או לאביה, שכשם שאביה יכול לקבל קדושין עבורה, יכול הוא לקבל את הגט עבורה [אבל לאחר שנישאת יצאה מרשות האב, ולכן אפילו קטנה שנישאת אין אביה מקבל עבורה את גיטה]. אומר רבי יהודה, אין שתי ידים זוכות פאחת - לא יתכן שנתנת הגט תוכל להיעשות על ידי שני בני אדם, היא או אביה, אלא אביה מקבל את גטה בלבד.

דין נוסף: וְכֹל אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְשַׁמֹּר אֶת גְּטָהּ, מִחֲמַת קִטְנוּתָהּ אוֹ מִחֲמַת שְׂאֵינָהּ בַּת דַּעַת, אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְגַּרֵּשׁ, כִּיּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה 'וְשִׁלַּחָהּ מִבֵּיתוֹ', וְאִילוּ זֶה שָׂאִין בַּהּ דַּעַת, מִשְׁלַחָהּ וְהִיא חוֹזֶרֶת, וְאִף אֲבִיָּה אֵינּוּ יְכוֹל לִקְבַּל עֲבוּרָה אֶת גִּיטָהּ, מֵאַחַר וְאִין מִתְקִיִּים בַּהּ 'וְשִׁלַּחָהּ מִבֵּיתוֹ'.

משנה ג: קִטְנָה שֶׁאֲמָרָה הִתְקַבַּל לִי גֵטִי, אֵינּוּ גֵט עַד שֶׁיִּגְיַע גֵּט לְיָדָהּ. לְפִיכֵךְ אִם רָצָה הַבַּעַל לְחַזֹּר, יִחְזֹר, שֶׁאֵין קֶטֶן עוֹשֶׂה שְׁלִיחָה. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ אֲבִיָּה, צָא וְהִתְקַבַּל לְבֵתִי גֵטָהּ, אִם רָצָה לְהִחְזִיר לֹא יִחְזִיר. הָאוֹמֵר תָּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְנִתְּנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, פְּשָׁר. הָאִשָּׁה שֶׁאֲמָרָה הִתְקַבַּל לִי גֵטִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְקִבְּלוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, פְּסוּל. הֵרִי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וְנִתְּנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, פְּשָׁר. הָאִשָּׁה פְּלוֹנִי וְהִבִּיאָהּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, פְּשָׁר:

קִטְנָה שָׂאִין לָהּ אֲב, שֶׁאֲמָרָה לְשִׁלִּיחַ 'הִתְקַבַּל לִי גֵטִי' - קִבַּל עֲבוּרִי אֶת הַגֵּט מִהַבַּעַל וְתוֹכָהּ בּוֹ עֲבוּרִי, אֵינּוּ גֵט - אֵינָהּ מִגּוֹרֶשֶׁת בַּקְּבֻלָּה הַשְּׁלִיחָה, עַד שֶׁיִּגְיַע גֵּט לְיָדָהּ, מִהֲטַעַם שִׁבּוּאָר לְהֵלֵךְ. לְפִיכֵךְ, כִּיּוֹן שֶׁבּוֹזֵמֵן קִבַּלְתָּ הַשְּׁלִיחָה אֵינָהּ מִתְגַּרֶשֶׁת, אִם רָצָה הַבַּעַל לְחַזֹּר בּוֹ מִהַגִּירוּשִׁין קוֹדֵם שֶׁהִגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ, יִחְזֹר, וּמִבְּאֵרֶת הַמִּשְׁנָה מִדּוֹעַ אֵינָהּ מִתְגַּרֶשֶׁת בַּקְּבֻלָּה הַשְּׁלִיחָה, לְפִי שֶׁאֵין קִטְנוּתָהּ שְׁלִיחָה.

אָבֵל אִם אָמַר לוֹ אֲבִיָּה שֶׁל הַקִּטְנָה לְשִׁלִּיחָה, צָא וְהִתְקַבַּל לְבֵתִי גֵטָהּ, כִּיּוֹן שֶׁהָאֵב יְכוֹל לִקְבַּל אֶת הַגֵּט עֲבוּר בֵּתוֹ, יְכוֹל הוּא אִף לְמִנּוּת שְׁלִיחָה לְכַךְ, וְלִכֵּן מִיָּד כִּשְׁבָא הַגֵּט לִיד הַשְּׁלִיחָה חִלּוֹ הַגִּירוּשִׁין, וְאִף אִם רָצָה הַבַּעַל לְהִחְזִיר, לֹא יִחְזִיר. בַּעַל הָאוֹמֵר לְשִׁלּוּחוֹ 'תָּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', וְנִתְּנוּ לָהּ הַשְּׁלִיחָה בְּמָקוֹם אַחֵר, פְּסוּל, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא רָצָה הַבַּעַל שִׁתְּנֵנוּ לָהּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, מִחֲמַת שֶׁאֵינּוּ רוֹצֵה שִׁדְּבֵרוּ עַל כֵּךְ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא עָשָׂה הַשְּׁלִיחָה אֶת שְׁלִיחוּתוֹ כְּפִי שֶׁנִּצְטַוָּה, אֵין הַגֵּט חַל. אָבֵל אִם אָמַר לוֹ הַבַּעַל 'תָּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי, וְהֵרִי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', וְנִתְּנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, פְּשָׁר, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הוֹרָה לוֹ לִיתֵן אֶת הַגֵּט בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, אֲלֹא רַק הַסְּבִיר לוֹ הֵיכֵן יִמְצָא אֶת אִשְׁתּוֹ.

הָאִשָּׁה שֶׁאֲמָרָה לְשִׁלּוּחָה 'הִתְקַבַּל לִי גֵטִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', וְקִבְּלוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, פְּסוּל, כִּיּוֹן שֶׁשִּׁינָהּ מִשְׁלִיחוּתָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְכַשֵּׁיר, כִּיּוֹן שֶׁהַבַּעַל יְכוֹל לְגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אִף בַּעַל כְּרַחֵם, וְלִכֵּן לֹא מִסְתַּבֵּר שֶׁהִיתָה כּוֹנֵנָה לּוֹמֵר לְשִׁלִּיחָה שֶׁלֹּא יִקְבַּל אֶת הַגֵּט אֲלֹא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם. אָבֵל אִם אָמַרָה לְשִׁלּוּחָה 'הִבֵּא לִי גֵטִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', וְאִתְּגַרֵּשׁ בּוֹ אֲנִי כִּשְׁאֲקַבְּלֵנוּ לְיָדִי, וְהִבִּיאָהּ לְהַמְּקוֹם אַחֵר, פְּשָׁר, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא חִלּוֹ הַגִּירוּשִׁין בְּמָקוֹם קִבַּלְתָּ הַשְּׁלִיחָה, אֲלֹא רַק כִּשְׁהִגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ, מִמִּילָא אֵינָהּ מִקְפִּידָה בְּאִיזָה מְקוֹם קִבַּלְתָּ הַשְּׁלִיחָה אֶת הַגֵּט.

משנה ד: הִבֵּא לִי גֵטִי, אוֹכְלֵת בְּתֵרוּמָה עַד שֶׁיִּגְיַע גֵּט לְיָדָהּ. הִתְקַבַּל לִי גֵטִי, אֲסוּרָה לְאָכּוֹל בְּתֵרוּמָה מִיָּד. הִתְקַבַּל לִי גֵטִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אוֹכְלֵת בְּתֵרוּמָה עַד שֶׁיִּגְיַע גֵּט לְאוֹתוֹ מְקוֹם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִיָּד.

מִשְׁנֵתָנוּ מִבְּאֵרֶת אֶת דִּינָהּ שֶׁל אִשָּׁה שֶׁמִּינְתָה שְׁלִיחָה לִקְבַּל אֶת גִּיטָהּ מִיָּד בַּעֲלָהּ, וְלֹא יָדוּעַ לָהּ אִם כִּבֵּר קִיבַלְתָּ הַשְּׁלִיחָה אֶת הַגֵּט וְהִיא גְרוּשָׁה, אוֹ שֶׁעֲדִיין לֹא קִיבְּלוּ וְהִיא נִשְׁוֹאָה.

אִשָּׁה שֶׁאֲמָרָה לְשִׁלִּיחָה 'הִבֵּא לִי גֵטִי, וְלֹא אֲמָרָה לוֹ לְשׁוֹן 'קִבַּל לִי גִיטִי', וְנִמְצָא שֶׁלֹּא יָחֻלוּ הַגִּירוּשִׁין עַד שִׁבִּיאָהּ לָהּ הַשְּׁלִיחָה אֶת הַגֵּט וְתִקְבְּלֵנוּ בִּידָהּ, אִם אִשְׁתִּי כֵּהֵן הִיא אוֹכְלֵת בְּתֵרוּמָה, עַד שֶׁיִּגְיַע גֵּט לְיָדָהּ. אָבֵל אִם אָמַרָה הָאִשָּׁה לְשִׁלִּיחָה 'הִתְקַבַּל לִי גֵטִי', שְׁבֹאֲפוֹן זֶה קִבַּלְתָּ הַגֵּט עַל יָדִי הַשְּׁלִיחָה מִחִילָה אֶת הַגִּירוּשִׁין מִיָּד, אֲסוּרָה לְאָכּוֹל בְּתֵרוּמָה מִיָּד, מִחֲשֵׁשׁ שֶׁכִּבֵּר קִיבַלְתָּ הַשְּׁלִיחָה אֶת הַגֵּט, וְהֵרִי הִיא גְרוּשָׁתִי כֵּהֵן, הָאֲסוּרָה לְאָכּוֹל תְּרוּמָה.

אֲמָרָה הָאִשָּׁה לְשִׁלִּיחָה 'הִתְקַבַּל לִי גֵטִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי', אוֹכְלֵת בְּתֵרוּמָה עַד שִׁיעוֹר זִמְן שֶׁיִּגְיַע גֵּט לְאוֹתוֹ מְקוֹם, וְהֵינּוּ כְּשִׁיטָה תֵּנָא קִמָּא בְּמִשְׁנָה לְעִיל (מִשְׁנָה ג) שֶׁאִם הָאִשָּׁה מִקְפִּידָה שֶׁלֹּא יָחֻלוּ הַגִּירוּשִׁין אֲלֹא בְּמָקוֹם מְסוּיָם, אֵינִים חִלִּים אֲלֹא שֵׁם, וּמִמִּילָא אִף אִם פִּגְשׁ הַבַּעַל אֶת הַשְּׁלִיחָה קוֹדֵם שֶׁהִגִּיעַ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי וְנִתֵּן לוֹ אֶת הַגֵּט, אֵין הַגִּירוּשִׁין חִלִּים עַד שֶׁיִּגְיַע הַשְּׁלִיחָה לְאוֹתוֹ מְסוּיָם שֶׁאֲמָרָה לוֹ הָאִשָּׁה, וּבִתּוֹךְ שִׁיעוֹר זִמְן זֶה וְדָאִי אֵינָהּ גְרוּשָׁה, וְרִשְׁאִיתָ לְאָכּוֹל בְּתֵרוּמָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר עֲלֶיהָ לְאָכּוֹל בְּתֵרוּמָה מִיָּד, וְכִשִּׁיטָתוֹ בְּמִשְׁנָה לְעִיל, שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מִקְפִּידָה עַל מְקוֹם גִּירוּשִׁיהָ, וְלִכֵּן יֵשׁ לְחֻשׁוֹשׁ שֶׁפִּגְשׁ הַבַּעַל אֶת הַשְּׁלִיחָה מִיָּד כְּשִׁיצָא לְדַרְכוֹ, וְנִתֵּן לוֹ אֶת הַגֵּט, וְחִלּוֹ גִירוּשִׁיהָ.

משנה ה: האומר כתבו גט ותנו לאשתי, גרשוה, כתבו אגרת ותנו לה, הרי אלו יכתבו ויתנו. פטרוה, פטרוה, עשו לה פנמוס, עשו לה פראוי, לא אמר פלוס. בראשונה היו אומרים, היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו. חזרו לומר, אף המפרש והיוצא בשינא. רבי שמעון שזורי אומר, אף המסכן:

גט אשה צריך להכתב על ידי הבעל או על ידי שלוחו, וכדי למנות שליח לכתובת גט צריך הבעל למנותו בפירוש לכתובת גט לאשתו. משנתנו מביאה לשונות ואופנים שונים במינוי שליחות לכתובת גט, ומבארת את דינם:

בעל האומר 'כתבו גט ותנו לאשתי', או שאמר רק 'גרשוה', או שאמר 'כתבו אגרת ותנו לה', וגט אשה קרוי 'איגרת', הרי אלו - השומעים ומצווים על ידו, יכתבו ויתנו. אבל אם אמר הבעל לשון המשתמעת לשני פנים, 'פטרוה', שלשון זו יכולה להתפרש לנתינת גט, אך גם לפטירה מחובות ממון שיש לה, או שאמר 'פטרוה', שזו לשון עשיית דבר הנצרך לה, ואין ידוע אם כוונתו לחוק הגט או לחוק מזון וכסות שהיא זקוקה להם, לה, או שאמר 'עשו לה פנמוס' - כחוק, ואין ידוע אם כוונתו לחוק הגט או לחוק מזון וכסות שהיא זקוקה להם, או שאמר 'עשו לה פראוי', שאף לשון זו יכולה להתפרש לגט ולדברים אחרים, לא אמר פלוס - אין בדבריו כלום, ואין כותבים גט לאשה על סמך דברים אלו.

בראשונה היו אומרים - בתחילה היו מורים החכמים, שרק היוצא בקולר - הנידון למוות, ואין לו בנים, ואינו רוצה שתזדקק אשתו ליבום, ואמר כתבו גט לאשתי, אף שלא אמר בפירוש 'ותנו', הרי אלו השומעים יכתבו ויתנו, כיון שבודאי היתה כוונתו שיתנוה לה, ורק מתוך פחדו ובהלתו לא פירש היטב את דבריו. חזרו לומר, אף המפרש - המפליג בים והיוצא בשינא למדבר, אף שאין סכנתו גדולה כמו היוצא לההרג, מכל מקום גם בו הדין שאף אם לא אמר 'תנו', כותבים ונותנים, כיון שבודאי זו היתה כוונתו ולא הספיק לפרשה. רבי שמעון שזורי אומר, אף המסכן - אף חולה מסוכן למות שאמר לשון זו, מפרשים את כוונתו שיתנו לה את הגט.

משנה ו: מי שהיה משלך לבור ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו, הרי אלו יכתבו ויתנו. הבריא שאמר כתבו גט לאשתי, רצה לשחק בה. מעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי, ועלה לראש הגג ונפל ומת. אמר רבן שמעון בן גמליאל, אמרו חכמים, אם מעצמו נפל, הרי זה גט. אם הרוח דחאתו, אינו גט: מי שהיה משלך לבור, ואמר שכל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו, ופירט את שמו ושם אשתו ושם עירו, הרי אלו השומעים את קולו נחשבים כשלוחים שלו, ויכתבו ויתנו [ואף שלא אמר 'תנו', הרי הוא כמסוכן למות, שהתבאר לעיל שאף אם אמר רק כתבו, כותבים ונותנים]. הבריא שאמר כתבו גט לאשתי, ולא אמר יכתבו ותנו, רצה לשחק בה - אמר כן דרך שחוק, ואין כותבים ונותנים לה.

מעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי, והשומעים כתבו ונתנו לה גט, ואחרי שקיבלה את הגט עלה לראש הגג, ונפל, ומת. אמר רבן שמעון בן גמליאל, כך אמרו חכמים על מעשה זה, אם אדם זה מעצמו נפל - הפיל את עצמו, הרי זה גט, כיון שבודאי ידע שהוא עומד להמית את עצמו, ודינו כנידון למוות שאמר 'כתבו' ולא אמר 'תנו', שהתבאר במשנה לעיל שכותבים ונותנים. אך אם הרוח שבראש הגג דחאתו, אינו גט, כיון שדינו כבריא שאמר כן, שאנו תולים שאמר כן דרך שחוק.

משנה ז: אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו. אמר לשלשה תנו גט לאשתי, הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו, מפני שעשאן בית דין, דברי רבי מאיר. וזו הלכה העלה רבי חנינא איש אונו מבית האסורין, מקבל אני באומר לשלשה תנו גט לאשתי, שיאמרו לאחרים ויכתבו, מפני שעשאן בית דין. אמר רבי יוסי, נומינו לשליח, אף אנו מקבלין, שאפלו אמר לבית דין הגדול שפירושלים תנו גט לאשתי, שילמדו ויכתבו ויתנו. אמר לעשרה כתבו גט לאשתי, אחד פותב ושנים חותמין. פלגם כתבו, אחד פותב וכלם חותמין. לפיכך אם מת אחד מהן, הרי זה גט בטל:

המשנה הבאה עוסקת באדם שאמר לכמה בני אדם לכתוב ולתת לאשתו גט, האם עליהם לעשות זאת בעצמם, או שרשאים הם למנות שליח שיעשה זאת.

אמר הבעל לשנים 'תנו גט לאשתי', אף שלא אמר להם

'כתבו', או שאמר לשלשה 'כתבו גט ותנו לאשתי', הרי אלו יכתבו ויתנו - יעשו כן בעצמם, בשנים הטעם הוא כיון

שאינם ראויים להיות 'בית דין', וממילא אינם יכולים למנות שליח אחר, ואילו בשלשה, אף שראויים להיעשות בית דין ולמנות שליח, מכל מקום כיון שאמר להם בפירוש 'כתבו', הרי היתה כוונתו שהם עצמם יעשו זאת. אבל אם אמר לשלשה בני אדם 'תנו גט לאשתי', הרי אלו יאמרו לאחריים ויכתבו, מפני שעשאן בית דין, וכוונתו היתה שהם יהיו אחראים לכך שייכתב הגט ויינתן לאשתו, אך לא איכפת לו אם יעשו כן בעצמם או שימנו לכך שליח אחר, דברי רבי מאיר. וזו הלכה שהעלה רבי חנינא איש אונומבית האסורין - בשם רבי עקיבא בזמן שהיה חבוש בבית הסוהר, מקבלאני - כך קיבלתי

מרבתי, באומר לשלשה תנו גט לאשתי, שיאמרו לאחריים ויכתבו, מפני שעשאן בית דין. אמר רבי יוסי, נוימינו לשליח - כך השבנו לרבי חנינא שנעשה שליח בהבאת הלכה זו לבית המדרש, אף אנו מקבלין - אף אנו קיבלנו את ההלכה בענין זה, ואין היא כדברך, אלא שאפלו אמר לבית דין הגדול שבירושלים 'תנוגט לאשתי', שילמדו לכתוב [וכגון שאין הדיינים יודעים לכתוב, שאין זה מתנאי היושבים בסנהדרין], ויכתבו את הגט בעצמם, ויתנו לאשה, ואינם רשאים למנות שליח אחר.

אדם שאמר לעשרה 'פתבו גט לאשתי', אחד מהם פותב את הגט, ושניים מהם חותמין עליו, ואין צורך שכולם יכתבו ויחתמו בו. אך אם אמר 'כלכם פתבו', אחד פותב, וכלם חותמין עליו. לפיכך - כיון שיש צורך שכולם יחתמו על הגט, אם מת אחד מהן קודם שהספיק לחתום על הגט, הרי זה גט בטל. פרק ו, משנה א: השולח לאשתו גט על ידי שליח שלו, אין הגירושין חלים עד שיתן את הגט בידה, וקודם לכן יכול הבעל לחזור בו. אך אם נתן הבעל [או שלוחו] את הגט ליד שליח האשה, היא מגורשת מיד בקבלתו, ואין הבעל יכול לחזור בו.

אם אמר הבעל לשליח האשה שאינו נותן לו את הגט בתור שליח האשה, אלא בתור שליח שלו לתת בידה, אינה מגורשת עד שיגיע הגט לידה. רבן שמעון בן גמליאל מוסיף שאם אמרה האשה לשליח 'טול לי גיטי' הרי זו שליחות לקבלה, והיא מתגרשת בקבלת השליח.

משנה ב: בזמן גזירת המלכות על היהודים, אשה שהיתה שולחת שליח לקבל גט מיד בעלה היתה צריכה שתי עדויות, אחת על מינוי השליח, ואחת על כך שהשליח קיבל את הגט מהבעל. ויכולים אותם עדים להעיד על שתי הדברים.

נערה [בת שתיים עשרה] שהתארסה, לדעת תנא קמא גם אביה וגם היא יכולים לקבל את גיטה. ולרבי יהודה רק אביה.

אשה שאינה יכולה לשמור את גיטה, מחמת שאין בה דעת, ואף לאחר הגירושין תחזור לבית בעלה, אינה יכולה להתגרש.

משנה ג: קטנה אינה יכולה למנות שליח לקבל את גיטה, שאין קטן עושה שליח. אבל אבי הקטנה יכול למנות שליח לקבל את גט בתו.

אדם האומר לשלוחו שיתן גט לאשתו במקום מסוים, ונתנו במקום אחר, הגט פסול, כיון שהבעל מקפיד על כך שלא ינתן הגט במקום אחר. אבל אם רק אמר לו היכן אשתו נמצאת, אין בכך הקפדה, ואף שנתנו לה במקום אחר, כשר. ואשה ששלחה שליח לקבל את גיטה במקום מסוים ונתן לה במקום אחר, לתנא קמא, הגט פסול. ולרבי אליעזר הגט כשר, כיון שיכול הבעל לגרש את אשתו אפילו בעל כרחו, ומסתבר שאינה מקפידה היכן יקבל השליח את גיטה. אך אם אמרה לו רק שיביא לה את הגט ממקום פלוני, וקיבלו במקום אחר, לדברי הכל מגורשת.

משנה ד: אשת כהן ששלחה שליח לקבל את גטה, אסורה בתרומה מיד כשיצא השליח לדרכו, מחשש שכבר התגרשה. אך אם אמרה לו שיקבל גטה במקום מסוים, לדעת תנא קמא (במשנה ג) שאינו יכול לקבלו במקום אחר, אוכלת בתרומה עד שיעור זמן שיגיע השליח לאותו מקום. ולרבי אליעזר (שם) שיכול השליח לקבל את הגט בכל מקום, אסורה בתרומה מיד.

משנה ה: בעל הממנה שליחים לגרש את אשתו בלשון 'כתבו גט ותנו לאשתי', 'גרשוה', או 'כתבו אגרת ותנו לה', הרי זה מינוי טוב, ויכתבו ויתנו לה. אך אם אמר לשון 'פטרונה', 'פרנסוה', 'עשו לה כנימוס' או 'עשו לה כראוי', אין בזה מינוי שליחות לכתובת ונתינת גט, כיון שלשון זו יכולה להתפרש לדברים אחרים. אדם שנידון למוות, או יוצא לדרך רחוקה בים או במדבר, וצויה לתת גט לאשתו, אף שאמר רק 'כתבו לה גט' ולא הוסיף 'תנו', מפרשים שכוונתו למנותם שליחים אף לנתינת גט, וכותבים ונותנים לה. ולדעת רבי שמעון שזורי אף בחולה מסוכן הדין כן.

משנה א: המגרש את אשתו צריך שיהא בר דעת בשעת מעשה הגירושין. משנתנו עוסקת באדם שאינו בר דעת, או שיש ספק בדבר, כיצד הוא מגרש את אשתו.

מי שְׁאַחֲזוּ קַרְדִּיקוֹס וְאָמַר כְּתָבוּ גִט לְאִשְׁתִּי, לֹא אָמַר כְּלוּם.

אָמַר כְּתָבוּ גִט לְאִשְׁתִּי וְאַחֲזוּ קַרְדִּיקוֹס וְחָזַר וְאָמַר אֵל תְּכַתְּבוּ, אֵין דְּבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים כְּלוּם.

נִשְׁתַּתֵּק וְאָמַר לוֹ נִכְתּוֹב גִּט לְאִשְׁתֶּךָ וְהִרְפִּין בְּרֵאשׁוֹ, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים; אִם אָמַר עַל לָאוּ לָאוּ וְעַל הֵן הֵן, הָרִי אֵלוֹ יִכְתְּבוּ וַיִּתְּנוּ:

מי שְׁאַחֲזוּ קַרְדִּיקוֹס - חוּלֵי הַמְּבַלְבֵּל אֶת שֵׁכַל הָאָדָם, וְאָמַר 'כְּתָבוּ גִט לְאִשְׁתִּי', לֹא אָמַר כְּלוּם, כִּיּוֹן שְׂאִינוּ בַדְעָה צְלוּלָה. אָמַר כִּשְׁהִיָּה

בריא **כְּתוּב גִּט לְאִשְׁתִּי, וְאַחֲזוּ קַרְדִּיקוֹס, וְחָזַר בּוֹ וְאָמַר לְשִׁלּוּחִים 'אֵל תְּכַתְּבוּ', אֵין דְּבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים כְּלוּם, וְכוּתְבִים** [אמנם אינם יכולים לגרשה בגט זה עד שתתיישב דעתו של הבעל, אבל בעודו שוטה, כשם שאינו יכול לגרש בעצמו כך אין שלוחיו יכולים לגרש עבורו, אף שמינה אותם כשהיה בריא].

אדם ש**נִשְׁתַּתֵּק** - נעשה אילם מחמת חולי, ואין ידוע אם דעתו מיושבת עליו או לא, ו**אָמַר לוֹ בְּנֵי אָדָם הַעוֹמְדִים אַצְלוֹ, הָאִם נִכְתּוֹב גִּט לְאִשְׁתֶּךָ, וְהִרְפִּין בְּרֵאשׁוֹ** כסימן לכך שרצונו שיכתבו לה גט, **בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים, עַל יַדֵּי שְׂוֹאֲלִים אוֹתוֹ שְׂאֵלוֹת בְּעִנְיֵים אַחֲרַיִם, אִם אָמַר עַל לָאוּ 'לָאוּ וְעַל הֵן' הֵן - הַשִּׁיב כְּעִנְיִן עַל הַשְּׂאֵלוֹת, עַל שְׂאֵלָה שְׂתִּשׁוּבָתָה 'לֹא' הַשִּׁיב בְּנִעְנוּעַ רֵאשׁ שְׂדֵרֶךָ לְעִנּוֹת עַל 'לֹא', וְעַל שְׂאֵלָה שְׂתִּשׁוּבָתָה 'כֵּן' הַרְכִּין רֵאשׁוֹ כְּדֶרֶךְ שְׂמִשִּׁיבִים עַל שְׂאֵלָה שְׂתִּשׁוּבָתָה 'כֵּן', זֶהוּ סִימָן שְׂדַעְתּוֹ מִיּוֹשְׁבַת עֲלָיו, וְהִרְיָאֵלוֹ יִכְתְּבוּ וַיִּתְּנוּ.**